



SELÇUK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE TEKNİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

Selcuk University

The Journal of Social and Technical Researches

Yıl : 2024

Sayı : 24

ISSN

2146 -7226



<https://yayinevi.selcuk.edu.tr>

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosyoteknik>



SELÇUK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE TEKNİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

SELÇUK UNIVERSITY THE JOURNAL OF SOCIAL AND TECHNICAL RESEARCHES

E-ISSN:2146-7226

Sayı	Issue
24	24
Yıl	Year
2024	2024
Yayıncı Adı	Publisher Name
Selçuk Üniversitesi Yayınları	Selçuk University Press
Dergi Web Sitesi	Journal's Website
https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosyoteknik	https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosyoteknik
Yayıncı Web Sitesi	Publisher's Website
https://yayinevi.selcuk.edu.tr	https://yayinevi.selcuk.edu.tr
Yayımlandığı Ülke	Broadcast Country
Türkiye	Türkiye
Yayın Modeli	Release Model
Açık Erişim	Open Access
Hedef Kitle	Target Audience
SosyoTeknik dergisinin hedef kitle, sosyal bilimler ve teknik bilim alanlarında araştırmalarını sürdüren profesyoneller ile bu alana ilgi duyan öğrenciler, okurlar ve kurumlardır.	The target audience of the SosyoTeknik journal is professionals who continue their research in the fields of social sciences and technical sciences, as well as students, readers and institutions interested in this field.
Yayın Dili	Publication Language
Türkçe / İngilizce	Turkish / English
Ücret Politikası	Price Policy
Hiçbir ad altında yazar veya kurumundan ücret alınmaz.	No fee is charged from the author or institution under any name.
Hakemlik Türü	Type of Arbitration
En az iki uzman hakem tarafından çift taraflı kör hakemlik sistemine uygun olarak değerlendirilir.	It is evaluated by at least two expert referees in accordance with the double-blind refereeing system.
Telif Hakkı	Copyright
Yazarlar, SosyoTeknik'te yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler. Fakat yazıların hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.	The authors hold the copyright of their works published in SosyoTeknik. They have the right. But the legal responsibility of the articles belongs to their authors.
İntihal Kontrolü	Plagiarism Check
Ön kontrolden geçirilen makaleler, iThenticate yazılımı kullanılarak intihal için taranır.	Pre-checked articles are scanned for plagiarism using iThenticate software.

YAYINCI | PUBLISHER

Selcuk University Press
ROR ID: <https://ror.org/045hgzm75>
ISNI: 0000 0001 2308 7215
Crossref: 501100007086
E-mail: yayinevi@selcuk.edu.tr
Web: <https://yayinevi.selcuk.edu.tr>

İMTİYAZ SAHİBİ | JOURNAL OWNER

Selçuk Üniversitesi Rektörü-Rector of Selcuk University
Prof. Dr. Hüseyin YILMAZ
ORCID: 0000-0001-5409-440X
E-mail: hyilmazmd@hotmail.com

EDİTÖRLER | EDITORS

Baş Editör-Editor in Chief
Dr. Öğr. Üye. Ayşegül Ergun
ORCID: 0000-0002-8696-3320
aysegul.kaya@selcuk.edu.tr
Selçuk Üniversitesi

Editör Yardımcısı-Editorial Assistant
Öğr. Gör. Dr. Ayşegül Toprak
ORCID:0000-0003-0485-9499
aytoprak@selcuk.edu.tr
Selçuk Üniversitesi

Editör Yardımcısı-Editorial Assistant
Doç. Dr. Yasemin Gündoğdu Kabakcı
ORCID: 0000-0003-2020-9533
yasemin.gundogdu@selcuk.edu.tr
Selçuk Üniversitesi

Mizanpaj ve Dizgi Editörü-Layout Editor
Öğr. Gör. Dr. İsmail Çağırın
ORCID: 0000-0001-6527-0261
icagiran@selcuk.edu.tr
Selçuk Üniversitesi

İngilizce Dil Editörü-English Language Editor
Öğr. Gör. Dr. Hakan Yılmaz
ORCID: 0000-0001-6527-0261
hakany@selcuk.edu.tr
Selçuk Üniversitesi

Etik Editörü- Ethics Editor
Öğr. Gör. Dr. Ayşenur Şakalak
ORCID: 0000-0002-8420-4718
aysenur.sakalak@selcuk.edu.tr
Selçuk Üniversitesi

YAYIN KURULU | EDITORIAL BOARD

Öğr. Gör. Safa Külahlı
ORCID:0000-0003-1652-4928
safa.kulahli@selcuk.edu.tr
Selçuk Üniversitesi

Öğr. Gör. Ceyda Gültekin
ORCID:0000-0002-6297-501X
ceyda.gultekin@selcuk.edu.tr
Selçuk Üniversitesi

Öğr. Gör. Mehmet Alper Yıldız
ORCID:0000-0002-2845-072X
mayildiz@selcuk.edu.tr
Selçuk Üniversitesi

Öğr. Gör. Özkan Üzüm
ORCID:0000-0001-6430-7667
ozkan.uzum@selcuk.edu.tr
Selçuk Üniversitesi

Öğr. Gör. Abdullah Koca
Araştırmacı ID : 266926
abdullah.koca@selcuk.edu.tr
Selçuk Üniversitesi

Öğr. Gör. Mehmet Orhan
ORCID:0000-0003-1735-2312
mehmet.orhan@selcuk.edu.tr
Selçuk Üniversitesi

DANIŐMA KURULU | ADVISORY BOARD

Prof. Dr. A. Alpaslan Altun
ORCID:0000-0002-3960-5141
altun@selcuk.edu.tr
Selçuk Üniversitesi

Prof. Dr. Osman Nuri Çelik
ORCID:0000-0001-5368-0685
oncelik@ktun.edu.tr
Konya Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Başak Solmaz
ORCID:0000-0003-2157-7290
bsolmaz@selcuk.edu.tr
Selçuk Üniversitesi

Prof. Dr. Turan Paksoy
ORCID:0000-0001-8051-8560
tpaksoy@erbakan.edu.tr
Konya Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet Göküş
ORCID:0000000283376411
mgokus@selcuk.edu.tr
Selçuk Üniversitesi

Prof. Dr. Haluk Duman
0000-0002-8815-5511
halukduman@aksaray.edu.tr
Aksaray Üniversitesi

Doç. Dr. Ziya Bahadır
ORCID:0000-0002-6185-7791
zbahadir@erciyes.edu.tr
Erciyes Üniversitesi

Doç. Dr. Ahmet Burhan Çakıcı
ORCID:0000-0003-4848-3278
akmetburhan@kmu.edu.tr
Gümüşhane Üniversitesi

Prof. Dr. Cengiz Çınar
ORCID:0000-0001-9720-5149
cengizcinar@gazi.edu.tr
Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Ayhan Göktepe
ORCID:0000-0001-7172-0564
agoktepe@ktun.edu.tr
Konya Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Zekeriya Mızırak
ORCID:0000-0003-2861-9625
zmizirak@erbakan.edu.tr
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Doç. Dr. Memduh Kara
ORCID:0000-0002-5201-5453
memduhkara@mersin.edu.tr
Mersin Üniversitesi



SELÇUK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE TEKNİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

Yıl/Year 2024- Sayı/Issue 24

AMAÇ VE KAPSAM

Amaç

Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi, akademisyenler ve araştırmacılar tarafından sunulan; özgün, kaliteli ve bilimsel öneme sahip yayınlar yayınlamak, açık erişim yoluyla bilime, ilgili kurum ve kuruluşlara katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Dergi yayın sürecinde bağımsız ve çift kör hakem uygulaması ile değerlendirilen özgün makaleler, açık erişimli olarak çevrim içi yayımlanmaktadır. Gönderilen makaleler daha önceden yayımlanmamış ve başka bir yerde yayımlanmak üzere gönderilmemiş, özgün çalışmalar olmalıdır. Dergi kapsamına, gönderim ve yazım kurallarına uygun olarak gönderilen çalışmalar, öncelikle biçimsel ve alan uygunluğu açısından ilgili editörler tarafından değerlendirilir. Çalışma konusu, benzerlik oranı ve yazım kuralları açısından uygun olan makaleler, alanında uzman en az iki hakeme bilimsel değerlendirme için gönderilir. Makale yayımlanmasına ilişkin nihai karar, editör kurulu değerlendirmeleri ve hakem yorumları dikkate alınarak baş editör tarafından verilir. Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi'nin Yayın Kurulu, International Council of Medical Journal Editors (ICMJE), World Association of Medical Editors (WAME) ve Committee on Publication Ethics (COPE) kriterlerine uymayı taahhüt eder.

Kapsam

Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi, sosyal ve teknik alanda, belirtilen çalışma alanlarında özgün, araştırma ve tarama makaleleri, derlemeler ve kısa bildirimler gibi özgün bilimsel çalışmalarını yayımlayan akademik bir dergidir.

Konu Kategorisi

Sosyal Bilimler: İşletme, Ekonomi, İletişim, Uluslararası İlişkiler, Kamu Yönetimi, Sosyal Konular, Kentsel Çalışmalar

Teknik Bilimler: Otomasyon & Kontrol Sistemleri, Bilgisayar Bilimi, İnşaat ve Yapı Teknolojisi, Mühendislik, Uzaktan Algılama Bilim Alanı: Sosyal Bilimler, Teknoloji

Yayın Dili

Tam Metin Yayın Dili:

- Birincil Dil: Türkçe
- İkincil Dil: İngilizce

Türkçe ve Latin Alfabesiyle Yazılan İçerik:

- Makale Başlığı: Türkçe & İngilizce
- Yazar Adı: (Latin Alfabesinde)
- Yazar Adresi: Türkçe & İngilizce (Latin Alfabesinde)
- Anahtar Kelimeler: Türkçe & İngilizce
- Kaynakça: Türkçe (Latin Alfabesinde) Tam Metin: Türkçe (Latin Alfabesinde)

İngilizce ve Latin Alfabesiyle Yazılan İçerik:

- Makale Başlığı: Türkçe & İngilizce
- Yazar Adı: (Latin Alfabesinde)
- Yazar Adresi: Türkçe & İngilizce (Latin Alfabesinde)
- Anahtar Kelimeler: Türkçe & İngilizce
- Kaynakça: İngilizce (Latin Alfabesinde) Tam Metin: İngilizce (Latin Alfabesinde)

Makale Başvuruları ve Yayınlanma Sıklığı

Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi yılda iki (2) kez olmak üzere Haziran ve Aralık aylarında yayınlanan hakemli bilimsel bir dergidir. Gönderilecek makaleler, derginin amaç ve kapsamına uygun, özgün çalışmalar olmalıdır. Bir yazardan aynı yayın döneminde birden fazla makale kabul edilmez. Son gönderim tarihinden sonra gönderilen çalışmalar kabul edilmez. Daha önceden yayınlanmamış, başka bir dergide değerlendirme sürecinde olmayan ve tüm yazarlar tarafından içeriği ve onaylanmış orijinal makaleler değerlendirmeye alınır.

Okur Kitlesi

Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi'nin hedef kitle; akademisyenler, uzmanlar, araştırmacılar, doktora, yüksek lisans ve uzmanlık öğrencileri yanı sıra bu alanlarla ilgili faaliyet gösteren kişilerdir. Dergi, söz konusu alanlarla ilgili akademik ve mesleki çalışmalarda araştırma ve sürekli geliştirme kültürünün yaygınlaşmasına katkı sağlamayı hedefler.

Ücret Politikası

Dergide makale yayını ve makale süreçlerinin yürütülmesi ücrete tabi değildir. Dergiye gönderilen ya da yayın için kabul edilen makaleler için hiçbir ad altında işleme ücreti ya da gönderim ücreti alınmaz. SosyoTeknik dergisi yayın politikaları gereği sponsorluk ve reklam da kabul etmemektedir. SosyoTeknik dergisinin tüm giderleri Yayıncı tarafından karşılanmaktadır.

Makalelerin Özgünlüğü

SosyoTeknik Dergisi daha önceden başka yerde yayınlanan çalışmaları kabul etmez.

Hakemlik Türü

Çift Körleme: İntihal kontrolünden sonra, uygun olan makaleler baş editör tarafından orijinallik, metodoloji, işlenen konunun önemi ve dergi kapsamı ile uyumluluğu açısından değerlendirilir. Editör, makalelerin adil bir şekilde çift taraflı kör hakemlikten geçmesini sağlar ve makale biçimsel esaslara uygun ise, gelen yazıyı yurtiçinden ve /veya yurtdışından en az iki hakemin değerlendirmesine sunar, hakemler gerek gördüğü takdirde yazıda istenen değişiklikler yazarlar tarafından yapıldıktan sonra yayınlanmasına onay verir. Editörler, hakemler ile yazarlar arasındaki tüm etkileşimlere aracılık eder.

COPE'un En İyi Uygulama İlkeleri

SosyoTeknik Dergisi, araştırma ve yayın etiği konusunda ulusal ve uluslararası standartlara bağlıdır. Basın Kanunu, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'ne uymaktadır. SosyoTeknik, Committee on Publication Ethics (COPE), Directory of Open Access Journals (DOAJ), Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA) ve World Association of Medical Editors (WAME) tarafından yayınlanan Uluslararası Etik Yayıncılık İlkeleri'ni benimsemiştir. Ayrıca Türkiye Editörler Çalıştay Kararlarına da uymayı taahhüt eder.

İntihali Önleme

Bu dergi, incelenmeye sunulan çalışmalarda intihal olup olmadığını kontrol eder: Ön kontrolden geçirilen makaleler, iThenticate yazılımı kullanılarak intihal için taranır. İntihal/kendi kendine intihal tespit edilirse yazarlar bilgilendirilir. Editörler, gerekli olması halinde makaleyi değerlendirme ya da üretim sürecinin çeşitli aşamalarında intihal kontrolüne tabi tutabilirler. Yüksek benzerlik oranları, bir makalenin kabul edilmeden önce ve hatta kabul edildikten sonra reddedilmesine neden olabilir. Bu oranın %20'den az olması beklenir.

Düzeltilme, Geri Çekme, Endişe İfadesi

Editörler, yayınlanan makalede, bulguları, yorumları ve sonuçları etkilemeyen küçük hatalar tespit edilirse düzeltme yayınlamayı düşünebilirler. Editörler, bulguları ve sonuçları geçersiz kılan büyük hatalar / ihlaller söz konusu olduğunda, makaleyi geri çekmeyi düşünmelidir. Yazarlar tarafından araştırma veya yayını kötüye kullanmaya yönelik olasılık söz konusu ise; bulguların güvenilir olmadığına ve yazarların kurumlarının olayı soruşturmadığına dair kanıtlar var veya olası soruşturma haksız veya sonuçsuz görünüyorsa, editörler endişe ifadesi yayınlamayı düşünmelidir. Düzeltme, geri çekme veya endişe ifadesi ile ilgili olarak COPE ve ICJME yönergeleri dikkate alınır.

Hakem Raporlarının Saklanması

SosyoTeknik makale inceleme sürecine ait tüm kayıtları arşivlemekte ve korumaktadır.

Öz ve Anahtar Kelimeler

Makaleler, elektronik aramayı kolaylaştırmak için 150-200 kelimelik özet ve 3-5 arası anahtar kelime içermelidir.

Yazarlık ve Katkıda Bulunma

Makale yayınlanmak üzere Dergiye gönderildikten sonra yazarlardan hiçbirinin ismi, tüm yazarların yazılı izni olmadan çıkarılamaz ve yeni bir isim eklenemez. Ayrıca yazar sırası değiştirilemez.

Anket ve Mülakata Dayanan Çalışmaların Yayını

SosyoTeknik Dergisi yayın kuralları gereğince, Etik Kurul İzni/yasal/özel izin gerektiren çalışmalarda, Etik Kurul İzininin nereden, hangi kapsam, hangi tarih ve sayı numarasında alındığını belirten ifadeyi, makalenin Dergiye sunulması esnasında makale içerisinde mutlaka belirtilmesi gerekmektedir.

Tam Metinlere Erişim

SosyoTeknik açık erişimli bir dergidir. Okuyucular, kaydolmaksızın derginin tam metnine ulaşabilirler.

ETİK İLKELER VE YAYIN POLİTİKASI

Etik İlkeler

SosyoTeknik dergisi, araştırma ve yayın etiği konusunda ulusal ve uluslararası standartlara bağlıdır. Basın Kanunu, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'ne uymaktadır. SosyoTeknik, Committee on Publication Ethics (COPE), Directory of Open Access Journals (DOAJ), Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA) ve World Association of Medical Editors (WAME) tarafından yayınlanan Uluslararası Etik Yayıncılık İlkeleri'ni benimsemiştir. Ayrıca Türkiye Editörler Çalıştay Kararlarına da uymayı taahhüt eder.

SosyoTeknik dergisinde uygulanan yayın süreçleri, bilginin tarafsız ve saygın bir şekilde gelişimine ve dağıtımına temel teşkil etmektedir. Bu doğrultuda uygulanan süreçler, yazarların ve yazarları destekleyen kurumların çalışmalarının kalitesine doğrudan yansımaktadır. Hakemli çalışmalar bilimsel yöntemi somutlaştıran ve destekleyen çalışmalardır. Bu noktada sürecin bütün paydaşlarının (yazarlar, okuyucular ve araştırmacılar, yayıncı, hakemler ve editörler) etik ilkelere yönelik standartlara uyması önem taşımaktadır. SosyoTeknik Dergisi yayın etiği kapsamında tüm paydaşların aşağıdaki etik sorumlulukları taşımasını beklenmektedir:

- Makalelerde kullanılan verilerin manipüle edilmesi, çarpıtılması ve uydurma verilerin kullanılması gibi durumlar tespit edilirse, makale yazarının çalıştığı kuruma bu durum resmi yollardan bildirilecek ve makale reddedilecektir. SosyoTeknik Dergisi, editör ve/veya hakemler tarafından verilen dönütlere göre yazarlardan analiz sonuçlarına ilişkin çıktı dosyalarını isteme hakkına sahiptir.
- Tebliğden üretilen makalelerin değerlendirmeye alınabilmesi için yazarın makalesini, "Çalışmam, daha önce yayımlanmamıştır ve yayımlanmayacaktır." şeklinde ıslak imzalı taahhütname ile birlikte göndermesi gereklidir. Zira duplication/tekrar yayın/bilimsel yanıltma/çoklu yayın suçtur.
- TÜBİTAK Yayın Etik Kurulu'na göre tekrar yayın, aynı araştırma sonuçlarını birden fazla dergiye yayım için göndermek veya yayımlamaktır. Bir makale önceden değerlendirilmiş ve yayımlanmışsa bunun dışındaki yayınlar tekrar yayın sayılmaktadır.
- Yayına hazırlanan çalışma; kitap bölümü, yayımlanmamış tebliğ metni ile yüksek lisans veya doktora tezinden üretilmiş ise mutlaka çalışmanın ilk sayfasında Türkçe ve İngilizce olarak bu husus belirtilmelidir.

Yayın Politikası

•Araştırmanın sınırsız bir şekilde yayılması özellikle yazarlar, okuyucular ve fon sağlayanlar için önemlidir. SosyoTeknik Dergisinde yayımlanan makaleler, Creative Commons Atıf-Gayrı Ticari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) lisansı altında açık erişim olarak yayımlanır.

•SosyoTeknik Dergisi'nin web sayfasında yayında olan makaleler ve değerlendirme aşamasında olan makalelere ait gizli bilgiler sadece derginin belirtilen amaçları doğrultusunda kullanılacaktır; farklı herhangi bir amaç için veya diğer kişilerin kullanımına açılmayacaktır.

•SosyoTeknik Dergisi'ne gönderilen makalelerin tüm değerlendirme aşamalarında makale yazarları ile makaleyi değerlendiren hakem kimlikleri çift körleme ile gizlenmektedir. Makalelerin yayınlanması için iki olumlu hakem raporu gereklidir.

•SosyoTeknik Dergisi'ne sunulan çalışmaların inceleme ve yayın sürecinin 3 ayda tamamlanması öngörülmektedir. Ancak, editör veya hakemlerin yazar (lar)dan düzenleme yapmasını istediği ve yazar(lar)ın düzenlemeyi tamamladığı süre bu süreye dahil değildir. Yayımlanmış bir makalede düzeltme yapılamaz. Ancak yazar düzeltme talebinde bulunması durumunda düzeltme talebinden sonraki sayıda kısa bir düzeltme metni yayınlanabilir.

•SosyoTeknik Dergisinin Yayın Kuralları gereğince, yazarlardan makale gönderim ve yayın ücreti alınmamaktadır. Dergimizde makale gönderimi ücretsizdir.

•SosyoTeknik Dergisinin yayınlamış olduğu tüm makaleleri tam metin olarak, derginin içindekiler, kapak sayfası ve sayı tam dosyaları olarak DERGİPARK sistemi üzerinde arşivlenmekte ve tüm kullanıcıların erişimine sunulmaktadır.

•SosyoTeknik Dergisi herhangi bir reklam ve sponsorluk kabul etmemekte ve yayın sayfasında bunlara yer vermemektedir.

•SosyoTeknik dergisine gönderilen makaleler Yazar(lar) tarafından kişisel kullanıma açık olan iThenticate yazılımı ile kaynaklar hariç olmak üzere intihale karşı kontrol edilmektedir. Yapılan kontrollerde benzerlik oranının %20'nin altında olması ve tek kaynak benzerlik oranının %5'i geçmemesi gerekmektedir.

İLETİŞİM

Bize Ulaşın

Bizimle iletişime geçmenin en iyi yolu e-postadır.

Tüm editörlerin bireysel iletişim bilgileri mevcuttur ve Editor Kadrosu bulunabilir.

Editöryal Yetkili

Ad Soyad: Asst. Prof. Dr. Ayşegül Ergun

ORCID: 0000-0002-8696-3320

E-posta: aysegul.kaya@selcuk.edu.tr

Tel: 0 (332) 834 03 06

Adres: Selçuk University Kadınhanı Faik İçil Vocational School Tepebaşı Mh. Faik Ali İçil. Cad. Çevre yolu yanı, Kadınhanı

Şehir: Konya

Ülke: Türkiye

Posta Kodu: 42800

Etik Editörü

Ad Soyad: Ayşenur Şakalak

ORCID: 0000-0002-8420-4718

E-posta: aysenur.sakalak@selcuk.edu.tr

Adres: Selçuk University Kadınhanı Faik İçil Vocational School Tepebaşı Mh. Faik Ali İçil. Cad. Çevre yolu yanı, Kadınhanı/KONYA

Tel: 0 (332) 834 03 06

Şehir: Konya

Ülke: Türkiye

Posta Kodu: 42800

Yayınevi

Selçuk Üniversitesi Yayınları

ROR ID: <https://ror.org/045hgzm75>

ISNI: 0000 0001 2308 7215

Crossref: 501100007086

E-mail: yayinevi@selcuk.edu.tr

Tel: 0 (332) 223 80 00 / 0 (332) 223 80 01

Web: <https://yayinevi.selcuk.edu.tr>

Adres: Selcuk University Rectorate, Alaeddin Keykubat Campus, Akademi Mah. Yeni İstanbul Cad. No: 369 Selcuklu

Şehir: Konya

Ülke: Türkiye

Posta Kodu: 42130

İtiraz

Bilimsel içeriğini yanlış anladığımız için makalenizi reddettiğimizi düşünüyorsanız, lütfen sosyoteknik@selcuk.edu.tr adresinden editör ekibimize bir itiraz mesajı gönderin.

Şikâyet

Şikâyet, SosyoTeknik'in veya yazı işleri ekibimizin sorumluluğunda olan içerik, prosedürler veya politikalarla ilgili olmalıdır. Şikâyetler doğrudan sosyoteknik@selcuk.edu.tr adresine e-posta ile gönderilmelidir.

AIMS AND SCOPE

Aim

SosyoTeknik aims to contribute to science and related institutions and organizations through open access by publishing original, quality and scientifically significant studies presented by academics and researchers. Original articles evaluated by independent and double-blind referee application during the publication process of the journal are published online as open access. Submitted articles must be original works that have not been previously published or submitted for publication elsewhere. Studies submitted to the scope of the journal in accordance with the submission and spelling rules are primarily evaluated by the relevant editors in terms of format and field suitability. Articles that are suitable in terms of study subject, similarity rate and spelling rules are sent to at least two referees who are experts in their fields for scientific evaluation. The final decision regarding the publication of the article is made by the editor-in-chief, considering the evaluations of the editorial board and the comments of the referees. The Editorial Board of SosyoTeknik undertakes to comply with the criteria of the International Council of Medical Journal Editors (ICMJE), World Association of Medical Editors (WAME) and Committee on Publication Ethics (COPE).

Scope

SosyoTeknik is an academic journal that publishes original scientific studies in the social and technical fields, such as research and survey articles, reviews and short papers in the specified fields of study.

Subject Category:

Social Sciences: Business, Economics, Communication, International Relations, Public Administration, Social Issues, Urban Studies

Technical Sciences: Automation & Control Systems, Computer Science, Construction and Building Technology, Engineering, Remote Sensing

Field of Science: Social Sciences, Technology

Publication Language

Full Text Publication Language:

- Primary Language: Turkish
- Secondary Language: English

Content Written in Turkish and Latin Alphabet:

- Article Title: Turkish & English
- Author's Name: Turkish (in Latin Alphabet)
- Author's Address: Turkish & English (Latin Alphabet)
- Keywords: Turkish & English
- Bibliography: Turkish (in Latin Alphabet)

Full Text: Turkish (Latin Alphabet)

Content Written in English and Latin Alphabet:

- Article Title: Turkish & English
- Author's Name: Turkish (in Latin Alphabet)
- Author's Address: Turkish & English (Latin Alphabet)
- Keywords: Turkish & English
- Bibliography: English (Latin Alphabet)

Full Text: English (Latin Alphabet)

Manuscript Submissions and Publication Period

SosyoTeknik is a peer-reviewed scientific journal published twice a year in June and December. The articles to be sent must be original studies that are suitable for the purpose and scope of the journal. More than one article from an author in the same publication period is not accepted. Works submitted after the deadline will not be accepted. Original articles that have not been published before, that are not in the process of evaluation in another journal, and that are approved by all authors are evaluated.

Submitted articles must be in accordance with the purpose and scope of the journal. Manuscripts that are original, unpublished, and not in the process of evaluation in another journal, whose content and submission have been approved by each author, are accepted for evaluation.

Audience

The target audience of Selcuk University Journal of Social and Technical Research is academicians, experts, researchers, doctoral, master's and specialist students as well as people who are active in these fields. The journal aims to contribute to the dissemination of research and continuous development culture in academic and professional studies related to these fields.

Article Processing Charge

The publication of articles and the execution of article processes in the journal are free of charge. No processing or submission fee is charged under any other names (editorial processing charges, language editing charges, colour charges, submission charges, page charges, membership charges, print subscription charges, other supplementary charges). SosyoTeknik does not accept sponsorship or advertisements as part of its publication policies. Publisher covers all charges of the SosyoTeknik.

Originality of Manuscripts

SosyoTeknik does not publish material that has already appeared in full elsewhere.

Model of Peer Review

Double-blind peer review: After plagiarism control, eligible articles are evaluated by the editor-in-chief for originality, methodology, the importance of the subject covered, and compatibility with the scope of the journal. The editor ensures that the manuscripts go through a fair double-blind review and, if the article conforms to the formal principles, it submits the incoming paper for the evaluation of at least two referees from the country and abroad. Editors mediate all interactions between reviewers and authors.

The Best Practice of COPE

The copyrights of the studies published in Selcuk University Social and Technical Research Journal belong to their authors. The authors allow the intellectual work they sent to be published by Selcuk University Journal of Social and Technical Research under a Creative Commons Attribution-Non-commercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) license.

Plagiarism Prevention

This journal checks for plagiarism in studies submitted for review: Pre-checked articles are scanned for plagiarism using iThenticate software. If plagiarism/self-plagiarism is detected, the authors are informed. If necessary, the editors can subject the article to plagiarism control at various stages of the evaluation or production process. High similarity rates can cause an article to be rejected before or even after it is accepted. This rate is expected to be less than 20%.

Correction, Retraction, Expression of Concern

Editors may consider issuing a correction if minor errors are detected in the published article that do not affect the findings, comments, and conclusions. Editors should consider retracting the article in case of major errors/violations that invalidate the findings and conclusions. If there is a possibility of misuse of research or publication by the authors; If there is evidence that the findings are unreliable and that the authors' institutions did not investigate the incident, or if the potential investigation seems unfair or inconclusive, editors should consider issuing a statement of concern. The COPE and ICJME guidelines are considered regarding correction, withdrawal, or expression of concern.

Record of all peer-review process records

SosyoTeknik, takes its duties of guardianship over the scholarly record extremely seriously.

Abstract and Keywords

Submitted manuscripts should contain 150-200-word abstracts and 3-5 keywords To facilitate electronic search.

Authorship and Contributorship

After manuscript is submit to the Journal, the name of any of the authors cannot be deleted from the list of authors without the written consent of all authors, a new name cannot be added as an author, and the order of authors cannot be changed.

Publication of research that involve human subjects (i.e., surveys and interviews)

In accordance with the publication rules of SosyoTeknik the statement indicating where, in which scope, date and issue number the Ethics Committee Permission was obtained in studies requiring Ethics Committee Permission / legal / special permission, must be stated in the article at the time of submission of the article to the Journal.

Access to the full text

SosyoTeknik is open access journal. Readers can access to the full text of the journal without requiring registration.

ETHICAL PRINCIPLES AND PUBLICATION POLICY

Ethical Principles

SosyoTeknik adheres to national and international standards on research and publication ethics. It complies with Press Law, Intellectual and Artistic Works Law and Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive. SosyoTeknik has adopted the International Ethical Publishing Principles published by Committee on Publication Ethics (COPE), Directory of Open Access Journals (DOAJ), Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA) ve World Association of Medical Editors (WAME). It also undertakes to comply with the Decisions of the Turkey Editors' Workshop.

The publication processes implemented in the SosyoTeknik are the basis for the development and distribution of information in an impartial and respectful manner. The processes implemented in this direction are directly reflected in the quality of the work of the authors and the institutions that support the authors. Peer-reviewed studies are studies that embody and support the scientific method. At this point, it is important that all stakeholders of the process (authors, readers and researchers, publisher, referees and editors) comply with the standards for ethical principles. Within the scope of publication ethics of the SosyoTeknik, all stakeholders are expected to bear the following ethical responsibilities:

- If situations such as manipulating, distorting and using fabricated data used in the articles are detected, this situation will be reported to the institution where the article author works, and the article will be rejected. SosyoTeknik has the right to request the output files of the analysis results from the authors according to the feedback given by the editor and/or referees.
- In order for the articles produced from the paper to be evaluated, the author must send the article with a wet signed undertaking stating "My work has not been published before and will not be published." Because duplication/republishing/scientific deception/multi-publishing is a crime.
- Study prepared for publication if the book chapter is produced from an unpublished paper text and a master's or doctoral thesis, this matter must be stated in Turkish and English on the first page of the study.

Publication Policy

The unrestricted dissemination of research is especially important to authors, readers, and funders. Articles published in SosyoTeknik are published as open access under a Creative Commons Attribution-Non-commercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) license.

- The articles published on the website of the SosyoTeknik and the confidential information of the articles under evaluation will only be used for the stated purposes of the journal; It will not be made available for any other purpose or use by other persons.
- In all evaluation stages of the articles sent to the SosyoTeknik, the identities of the article authors and the referees who evaluated the article are hidden by double blinding. Two positive referee reports are required for the articles to be published.

- It is anticipated that the review and publication process of the studies submitted to the SosyoTeknik will be completed in 3 months. However, the period during which the editor or referees ask the author(s) to edit, and the author(s) completes the editing is not included in this period. A published article cannot be edited. However, if the author requests a correction, a short correction text can be published in the issue after the correction request.
- In accordance with the Publication Rules of the SosyoTeknik no article submission or publication fee is charged from the authors. Submission of articles in our journal is free of charge.
- All the articles published by the SosyoTeknik are archived on the DERGİPARK system as full text, the contents of the journal, the cover page and the full issue files, and are made available to all users.
- SosyoTeknik does not accept any advertisements and sponsorships and does not include them on the publication page.
- The articles sent to the SosyoTeknik are checked against plagiarism by the Author(s) with the iThenticate software, which is open for personal use, excluding the sources. In the controls, the similarity rate should be below 20% and the single source similarity rate should not exceed 5%.
- In accordance with the publication rules of SosyoTeknik, the statement indicating where, in which scope, date and issue number the Ethics Committee Permission was obtained in studies requiring Ethics Committee Permission / legal / special permission, must be stated in the article at the time of submission of the article to the Journal.

CONTACT

Contact us

The best way to contact us is by email.

Individual contact details are available for most staff members and can be found using our Editorial Staff list.

The Main Publishing Contact

Name Surname: Asst. Prof. Dr. Ayşegül Ergun

ORCID: 0000-0002-8696-3320

E-mail: aysegul.kaya@selcuk.edu.tr

Phone: 0 (332) 834 03 06

Address: Selçuk University Kadınhanı Faik İçil Vocational School Tepebaşı Mh. Faik Ali İçil. Cad. Çevre yolu yanı, Kadınhanı

City: Konya

Country: Türkiye

Postal Code: 42800

Ethical Editor

Name Surname: Ayşenur Şakalak

ORCID: 0000-0002-8420-4718

Address: Selçuk University Kadınhanı Faik İçil Vocational School Tepebaşı Mh. Faik Ali İçil. Cad. Çevre yolu yanı, Kadınhanı/KONYA

Phone: 0 (332) 834 03 06

City: Konya

Country: Türkiye

Postal Code: 42800

Publisher

Selcuk University Press

ROR ID: <https://ror.org/045hgzm75>

ISNI: 0000 0001 2308 7215

Crossref: 501100007086

E-mail: yayinevi@selcuk.edu.tr

Tel: 0 (332) 223 80 00 / 0 (332) 223 80 01

Web: <https://yayinevi.selcuk.edu.tr>

Address: Selcuk University Rectorate, Alaeddin Keykubat Campus, Akademi Mah. Yeni İstanbul Cad. No: 369 Selcuklu

City: Konya

Country: Türkiye

Postal Code: 42130

Appeal

If you believe we have rejected your article wrongly, perhaps because we have misunderstood its scientific content, please submit an appeal (rebuttal) letter to our editorial team at sosyoteknik@selcuk.edu.tr

Complaint

The complaint must relate to content, procedures, or policies that are the responsibility of SosyoTeknik or our editorial staff. Complaints should be directly emailed to sosyoteknik@selcuk.edu.tr and will be dealt with confidentially.



SELÇUK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE TEKNİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

Yıl/Year 2024- Sayı/Issue 24

İÇİNDEKİLER

Jenerik Generic	I
Yayın İlkeleri Publication Principles	VI
Fatma ÇİFTÇİ KIRAÇ, Ali GÖDE Yetişkinlerde Mobil Sağlık ve Kişisel Sağlık Kaydı Yönetimine İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi	1-13
Aylin ÖZCAN Sınıf Öğretmenlerinin İlk Okuma Yazma Öğretiminde Karşılaştığı Sorunları Belirlemeye Yönelik Yüksek Lisans Tezlerinin İncelenmesi	14-33
Meltem DİKTAŞ, Sertaç ARI, V. Özlem AKGÜN A Theoretical Research on Sustainability in the Fashion Industry	34-45



SELÇUK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE TEKNİK ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

Yetişkinlerde Mobil Sağlık ve Kişisel Sağlık Kaydı Yönetimine İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi

Fatma ÇİFTÇİ KIRAÇ^a , Ali GÖDE^b 

^aKahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İİBF, Sağlık Yönetimi Bölümü, Kahramanmaraş, Türkiye
ciftcifatma50@gmail.com, ROR ID: 03gn5cg19

^bHatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Hatay, Türkiye
alig.sy31@gmail.com, ROR ID: 056hcgc41

Öz

Araştırmada yetişkinlerde mobil sağlık ve kişisel sağlık kaydı yönetimine dair görüşlerin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Kahramanmaraş merkezde yapılan bu çalışmada nicel araştırma deseni kullanılmıştır. Kolayda örneklem yöntemi kullanılarak yapılan bu araştırmaya 406 kişi dâhil olmuştur. Araştırmada, "Kişisel Bilgi Formu", "Mobil Sağlık Uygulamaları ve Kişisel Sağlık Kaydı Bakış Açısı Ölçeği" kullanılmıştır. Likert tarzı hazırlanan ölçek dört boyuttan oluşmaktadır (erişebilirlik, fayda sağlama, güvenilirlik, kullanılabilirlik). Araştırmada, tanımlayıcı istatistiklere, bağımsız gruplarda t testine, bağımsız gruplarda tek yönlü varyans (ANOVA) analizine yer verilmiştir. Araştırmaya dahil olan katılımcıların %57,6'sı erkek, %46,8'i 18-24 yaş grubunda, %55,9'u lisans mezunu ve %71,7'si düşük gelir seviyesindedir. Katılımcıların yarısından fazlası (%51,5) çalışmamakta, %41,4'ü ise il merkezinde yaşamaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre cinsiyet, eğitim durumu ve medeni durum ile mobil sağlık uygulamaları ölçeği ve alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Araştırma sonuçlarına göre, sağlık problemleriyle ilgili bilgi almak için internet kullananların oranı %55,2'dir. Araştırma sonuçları, mobil sağlık uygulamalarının erişilebilirlik, fayda sağlama, güvenilirlik ve kullanılabilirlik gibi boyutlarda olumlu değerlendirildiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler

Mobil Sağlık, Yetişkin Bireyler, Kişisel Sağlık Kaydı, Sağlık

Atıf Bilgisi

Çiftçi Kıracı, F., Göde, A. (2024), Yetişkinlerde Mobil Sağlık ve Kişisel Sağlık Kaydı Yönetimine İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 24, 1-13.

<http://dx.doi.org/10.59768/sustad.2024.12>

Makale Türü	Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi	21.11.2024
Kabul Tarihi	18.12.2024
Yayın Tarihi	31.12.2024
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	Araştırmada veri toplama formu uygulanmadan önce Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulunun 06.09.2024 Tarih ve 2024-18 sayılı oturumunda alınan 10 numaralı kararı ile etik komite onayı alınmıştır. Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması	Yapıldı – iThenticate
Etik Bildirim	sosyoteknik@selcuk.edu.tr
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Evaluation of Opinions on Mobile Health and Personal Health Record Management in Adults

Fatma ÇİFTÇİ KIRAÇ^a , *Ali GÖDE*^b 

^a*Kahramanmaraş Sütçü İmam University, FEAS, Department of Health Care Management, Kahramanmaraş, Turkey*
cificifatma50@gmail.com, ROR ID: 03gn5cg19

^b*Hatay Mustafa Kemal University, Vocational School of Health Services, Hatay, Turkey*
alig.sy31@gmail.com, ROR ID: 056hcgc41

Abstract

The aim of the study is to evaluate the opinions of adults on mobile health and personal health record management. Quantitative research design was used in this study conducted in Kahramanmaraş city center. 406 people were included in this study conducted using easy sampling method. “Personal Information Form” and “Mobile Health Applications and Personal Health Record Perspective Scale” were used in the study. The Likert-style scale consists of four dimensions (accessibility, benefit, reliability, usability). Descriptive statistics, t-test in independent groups, and one-way analysis of variance (ANOVA) in independent groups were used in the study. 57.6% of the participants included in the study were male, 46.8% were in the 18-24 age group, 55.9% were undergraduate graduates and 71.7% were low-income. More than half of the participants (51.5%) were unemployed and 41.4% lived in the city center. According to the findings obtained from the study, no statistically significant difference was found between the mean scores of the mobile health applications scale and its sub-dimensions with gender, education status and marital status ($p>0.05$). According to the research results, the rate of those who use the internet to get information about health problems is 55.2%. The research results show that mobile health applications are evaluated positively in terms of accessibility, benefit, reliability and usability.

Keywords

Mobile Health, Adult Individuals, Personal Health Record, Health

Citation

Çiftçi Kırac, F., Göde, A. (2024), Evaluation of Opinions on Mobile Health and Personal Health Record Management in Adults. *Selcuk University the Journal of Social and Technical Researches*, 24, 1-13.

<http://dx.doi.org/10.59768/sustad.2024.12>

Article Type	Research Article
Date of Submission	21.11.2024
Date of Acceptance	18.12.2024
Date of Publication	31.12.2024
Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	Before the data collection form was applied in the study, the approval of the ethics committee was obtained with the decision numbered 10 taken at the session numbered 2024-18 and dated 06.09.2024 of Kahramanmaraş Sütçü İmam University Social and Human Sciences Ethics Committee. It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Plagiarism Checks	Yes - iThenticate
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	sosyoteknik@selcuk.edu.tr
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Giriş

Günümüzde sağlık hizmetleri, teknolojik gelişmelerin etkisiyle önemli bir dönüşüm sürecinden geçmektedir. Bu dönüşümün en belirgin örneklerinden biri, mobil sağlık uygulamalarının (m-sağlık) hızla yaygınlaşmasıdır (Aydoğdu, Yorulmaz ve Göde, 2022; Ghozali, Satibi ve Forthwengel, 2023). Mobil sağlık uygulamaları, bireylerin sağlık bilgilerine erişimini kolaylaştırmakta ve sağlık yönetimini daha etkin hale getirmektedir. Akıllı telefonlar, tabletler ve giyilebilir cihazlar gibi taşınabilir teknolojiler aracılığıyla sunulan bu uygulamalar, kullanıcıların kişisel sağlık kayıtlarını yönetmelerine, sağlık durumlarını takip etmelerine ve sağlık hizmetlerine daha hızlı erişim sağlamalarına olanak tanımaktadır. Bu bağlamda, mobil sağlık uygulamaları yalnızca birer teknoloji aracı değil, aynı zamanda bireylerin sağlığını yönetme biçimlerini değiştiren önemli inovasyonlardır (Ghozali ve diğerleri, 2023; Kircher, Swoboda ve Holl, 2023).

Mobil sağlık uygulamaları, kullanıcıların sağlık verilerini toplamakta, analiz etmekte ve geri bildirimde bulunmaktadır. Bu uygulamalar, kullanıcılara yalnızca kişisel sağlık verilerini izleme olanağı sunmakla kalmamakta, aynı zamanda çeşitli sağlık bilgileri, tedavi hatırlatıcıları ve eğitici içerikler aracılığıyla sağlık konusunda farkındalık yaratmaktadır. Ayrıca, bu uygulamalar sayesinde kullanıcılar, sağlık hizmeti sunucuları ile daha etkili bir şekilde iletişim kurabilmekte, uzaktan sağlık hizmetleri alabilmekte ve çeşitli hastalıkların erken teşhisi için gerekli verileri sağlık profesyonellerine iletebilmektedir (Stapelfeldt, Müller ve Kerkemeyer, 2024; Suraya, Jannah, Erindia, Nurwahidah ve Chayatush Sholichah, 2022).

Mobil sağlık uygulamalarının potansiyeli, yalnızca sağlık hizmetlerinin erişilebilirliğini artırmakla sınırlı değildir. Bu teknolojiler, hastaların tedavi süreçlerini daha iyi takip etmelerine, sağlıklı yaşam tarzı değişikliklerini benimsemelerine ve çeşitli sağlık sorunlarını erken aşamalarda tespit etmelerine yardımcı olabilmektedir (Fan, Jain ve Kankanhalli, 2023; Jannati, Salehinejad, Kuenzig ve Peña-Sánchez, 2023). Ancak mobil sağlık uygulamalarının sunduğu avantajların yanı sıra bazı zorluklar da mevcuttur. Kullanıcıların gizlilik endişeleri ve veri güvenliği sorunları gibi unsurlar, mobil sağlık uygulamalarının etkinliğini etkileyen önemli faktörlerdir (Elkefi, 2024). Bu nedenle, mobil sağlık uygulamalarının tasarımında kullanıcı odaklı bir yaklaşım benimsemek büyük önem taşımaktadır. Kullanıcıların ihtiyaçlarına uygun çözümler geliştirmek, mobil sağlık uygulamalarının benimsenmesini artıracak ve kullanıcı memnuniyetini sağlayacaktır (Fan ve diğerleri, 2023; Jannati ve diğerleri, 2023).

Mobil sağlık uygulamalarının benimsenmesi, bireylerin sağlık yönetiminde aktif rol alabilmelerini sağlamaktadır. Özellikle yetişkin bireyler arasında bu uygulamaların kullanımı, kişisel sağlık kayıtlarının düzenlenmesi ve izlenmesi açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Yetişkinler, mobil sağlık uygulamaları aracılığıyla kendi sağlık verilerini takip edebilir, randevu alabilir, ilaç hatırlatmaları alabilir ve genel sağlık durumları hakkında bilgi sahibi olabilirler. Bu durum, bireylerin kendi sağlıklarını daha iyi yönetmelerine yardımcı olmakta ve geleneksel sağlık hizmetlerine olan bağımlılıklarını azaltmaktadır (Ghozali ve diğerleri, 2023; Stapelfeldt ve diğerleri, 2024). Ancak mobil sağlık uygulamalarının etkinliği ve kullanıcı memnuniyeti, kullanıcıların bu uygulamalara yönelik görüşleriyle doğrudan ilişkilidir. Kullanıcıların mobil sağlık uygulamalarını nasıl değerlendirdiği ise bu uygulamaların tasarımında ve geliştirilmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Yetişkinlerin mobil sağlık uygulamalarına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi, bu alandaki yenilikçi yaklaşımların geliştirilmesine katkı sağlayacaktır (Fan ve diğerleri, 2023; Jannati ve diğerleri, 2023; Suraya ve diğerleri, 2022). Bu çalışma kapsamında da yetişkinlerde mobil sağlık ve kişisel sağlık kaydı yönetimine dair görüşlerin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın temel hedefi, mobil sağlık uygulamalarının kullanıcılar tarafından nasıl algılandığını ve değerlendirildiğini anlamaktır. Kullanıcıların mobil sağlık uygulamalarını kullanma sıklığı, güven düzeyleri ve bu teknolojilere yönelik talepleri incelenmiştir. Ayrıca katılımcıların demografik özelliklerine göre mobil sağlık uygulamalarını kullanma alışkanlıkları arasındaki ilişkiler analiz edilmiştir. Bu bağlamda araştırma sonuçlarının mobil sağlık alanında daha etkili stratejilerin oluşturulmasına katkı sağlaması hedeflenmektedir.

1. Yöntem

1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmada, mobil sağlık uygulamalarının sağlık hizmeti kullanıcıları açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu değerlendirme, sağlık hizmeti kullanıcıları için daha etkili, erişilebilir ve kullanıcı dostu mobil sağlık uygulamalarının geliştirilmesi ve benimsenmesi için önemlidir.

1.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Kahramanmaraş ilinde ikamet eden ve 18 yaş ve üzeri bireyler oluşturmaktadır. Veriler web tabanlı bir anket aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Çalışma, kolayda örnekleme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Evren büyüklüğünden bağımsız olarak %95 güven aralığında yapılan örneklem hesaplamasına göre, 384 kişilik bir örneklem büyüklüğüne ulaşılması evrenin temsil edilmesi için yeterli kabul edilmektedir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Ayrıca, örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde, ölçeğin madde sayısının 5-10 katı kadar katılımcıya ulaşılması önerilmektedir (Grove, Burns ve Gray, 2012; Şencan, 2005). Bu bağlamda, belirtilen tarih aralığında 406 yetişkin bireyden veri toplanmış olup, bu örneklem büyüklüğünün araştırma için yeterli olduğu sonucuna varılmıştır.

1.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada verilerin toplanması amacıyla, “Kişisel Bilgi Formu” ve “Mobil Sağlık Uygulamaları ve Kişisel Sağlık Kaydı Bakış Açısı Ölçeği” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu; Araştırmaya katılan kişilerin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durumu, yaşadıkları yer, çalışma durumu, gelir seviyesi sağlık problemleri için internet kullanım durumunu belirlemeye yönelik ifadelerden meydana gelmektedir.

Mobil Sağlık Uygulamaları ve Kişisel Sağlık Kaydı Bakış Açısı Ölçeği; sağlık hizmeti kullanıcılarının mobil sağlık uygulamalarına bakış açısını ölçmek için Arslan ve Demir (2017) tarafından geliştirilen “Mobil Sağlık Uygulamaları ve Kişisel Sağlık Kaydı Bakış Açısı Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek mobil sağlık uygulamaları ve kişisel sağlık kaydı bakış açısını ölçen 31 madde ve erişebilirlik, fayda sağlama, güvenilirlik, kullanılabilirlik boyutları olmak üzere 4 boyuttan oluşmaktadır. Ölçekle ilgili ifadeler “1-Kesinlikle katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Kararsızım, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle katılıyorum” şeklindeki 5’li likert tipinde derecelendirilmektedir. Ölçeğin geliştirilmesinde mobil sağlık uygulamaları ve kişisel sağlık kaydı bakış açısı ölçeği Cronbach Alpha güvenilirlik değeri 0,965 olduğu gözlemlenmiştir. Alt boyutlarında ise, erişebilirlik boyutunun 0,919, fayda sağlama boyutunun 0,914, güvenilirlik boyutunun 0,888, kullanılabilirlik boyutunun 0,900 olduğu gözlemlenmiştir (Arslan ve Demir, 2017). Mobil sağlık uygulamaları ve kişisel sağlık kaydı bakış açısı ölçeğinin güvenilirliği incelendiğinde genel ölçek Cronbach Alpha güvenilirlik değeri 0,866’dır. Erişebilirlik, fayda sağlama, güvenilirlik ve kullanılabilirlik alt boyutlarının güvenilirlik değerleri 0,60 üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu güvenilirlik değeri sağlık mobil sağlık uygulamaları ve kişisel sağlık kaydı bakış açısı ölçeği ve alt boyutlarının güvenilir olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2017; Munro, 2005).

1.4. Verilerin Analizi

Çalışmada veriler web tabanlı anket yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum, yaşadıkları yer, çalışma durumu, gelir seviyesi ve sağlık problemleri için internet kullanım durumu) frekans ve yüzde hesaplamalarıyla belirlenmiş ve mobil sağlık uygulamaları ile ilgili boyutlar için puan ortalamaları hesaplanmıştır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği ve sapma durumları kontrol edildikten sonra, bağımsız gruplarda t testine, bağımsız gruplarda tek yönlü varyans (ANOVA) analizine yer verilmiştir.

2. Bulgular

Araştırmanın bulgular bölümünde tanımlayıcı istatistiksel analizlerine, bağımsız gruplarda t testine, bağımsız gruplarda tek yönlü varyans (ANOVA) analizine yer verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya katılanların sosyo-demografik özellikleri

Demografik Özellikler	Değişkenler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	172	42,4
	Erkek	234	57,6
Yaş	18-24 yaş arası	190	46,8
	25-34 yaş arası	104	25,6
	35-44 yaş arası	38	9,4
	45 yaş ve üzeri	74	18,2
Eğitim Durumu	İlkokul	52	12,8
	Lise	94	23,2
	Lisans	227	55,9
	Lisansüstü	33	8,1
Medeni Durumu	Evli	141	34,7
	Bekâr	265	65,3
Yaşadıkları Yer	İl merkezi	168	41,4
	İlçe merkezi	78	19,2
	Merkez köy	36	8,9
	İlçe köy	63	15,5
	Kasaba	61	15,0
Çalışma Durumu	Çalışıyor	197	48,5
	Çalışmıyor	209	51,5
Gelir Seviyesi	Düşük	291	71,7
	Orta	87	21,4
	Yüksek	28	6,9
Sağlık problemleri ilişkin bilgi almak için internet kullanır mısınız?	Hayır	182	44,8
	Evet	224	55,2
Toplam		406	100,00

Tablo 1'e göre, araştırmaya katılan 406 kişinin sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde, katılımcıların %57,6'sının erkek, %42,4'ünün kadın olduğu görülmektedir. Yaş grupları arasında en yüksek oran %46,8 ile 18-24 yaş grubundadır. Eğitim durumu açısından, katılımcıların %55,9'u lisans mezunu, %23,2'si lise mezunu, %12,8'i ilkokul mezunu ve %8,1'i lisansüstü eğitim almıştır. Katılımcıların %65,3'ü bekâr, %34,7'si evlidir. Yaşadıkları yere göre, %41,4'ü il merkezinde, %19,2'si ilçe merkezinde ve diğerleri köy veya kasabalarda yaşamaktadır. Çalışma durumu incelendiğinde, %51,5'i çalışmamakta, %48,5'i ise çalışmaktadır. Gelir seviyesi açısından, katılımcıların çoğunluğu (%71,7) düşük gelir grubunda yer almaktadır. Sağlık problemleriyle ilgili bilgi almak için internet kullananların oranı %52,2 iken, %44,8'i internet kullanmamaktadır.

Tablo 2. Ölçek ve boyutlarının puan ortalamaları ve normallik testi analizi verileri

Ölçek ve Boyutları	Çarpıklık	Basıklık	Ort±ss
Mobil Sağlık Uygulamaları Genel Ort.	0,992	1,299	3,24±0,62
Erişebilirlik Boyutu	0,458	0,427	3,21±0,70
Fayda Sağlama Boyutu	0,510	-0,059	3,26±0,74
Güvenirlilik Boyutu	0,356	-0,067	3,24±0,77
Kullanılabilirlik Boyutu	0,347	-0,303	3,26±0,80

Tablo 2'de yer alan katılımcı verileri incelendiğinde, çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) değerlerinin "-1,5 ile +1,5" aralığında olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, verilerin normal dağılıma uygun olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda, sonraki analizlerde parametrik testlerin uygulanmasına karar verilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Tablo 2’de katılımcılardan elde edilen veriler neticesinde mobil sağlık uygulamaları genel puan ortalamasının $3,24 \pm 0,62$ olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bilgi erişebilirlik boyutunun $3,21 \pm 0,70$, fayda sağlama boyutunun $3,26 \pm 0,74$, güvenilirlik boyutunun $3,24 \pm 0,77$ ve kullanılabilirlik boyutunun $3,26 \pm 0,80$ puan ortalamalarına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3. Cinsiyete göre mobil sağlık uygulamaları ve boyutları arasında yapılan bağımsız gruplarda t testi bulguları

Ölçek ve Boyutları	Cinsiyet	n	Ort	ss	t değeri	p
Mobil Sağlık Uygulamaları Genel Ort.	Kadın ¹	172	3,19	0,54	-1,361	0,174
	Erkek ²	234	3,28	0,68		
Erişebilirlik Boyutu	Kadın ¹	172	3,16	0,62	-1,363	0,174
	Erkek ²	234	3,25	0,75		
Fayda Sağlama Boyutu	Kadın ¹	172	3,24	0,69	-0,455	0,649
	Erkek ²	234	3,28	0,78		
Güvenirlilik Boyutu	Kadın ¹	172	3,16	0,72	-1,813	0,071
	Erkek ²	234	3,30	0,80		
Kullanılabilirlik Boyutu	Kadın ¹	172	3,21	0,72	-1,049	0,295
	Erkek ²	234	3,30	0,85		

Tablo 3’te bağımsız gruplarda t testi bulgularına göre, araştırmaya katılan kişilerin cinsiyete göre mobil sağlık uygulamaları genel ve alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p > 0,05$).

Tablo 4. Yaş gruplarına göre mobil sağlık uygulamaları ve boyutları arasında yapılan anova testi analizi bulguları

Ölçek ve Boyutları	Yaş Grupları	n	Ort	ss	F değeri	p
Mobil Sağlık Uygulamaları Genel Ort.	18-24 yaş arası ¹	190	3,31	0,67	4,224	0,006* 1, 3>4
	25-34 yaş arası ²	104	3,18	0,64		
	35-44 yaş arası ³	38	3,41	0,54		
	45 yaş ve üzeri ⁴	74	3,05	0,47		
Erişebilirlik Boyutu	18-24 yaş arası ¹	190	3,26	0,74	3,559	0,014* 1, 3>4
	25-34 yaş arası ²	104	3,18	0,73		
	35-44 yaş arası ³	38	3,43	0,56		
	45 yaş ve üzeri ⁴	74	3,01	0,56		
Fayda Sağlama Boyutu	18-24 yaş arası ¹	190	3,32	0,80	3,462	0,016* 1, 3>4
	25-34 yaş arası ²	104	3,20	0,73		
	35-44 yaş arası ³	38	3,51	0,63		
	45 yaş ve üzeri ⁴	74	3,08	0,58		
Güvenirlilik Boyutu	18-24 yaş arası ¹	190	3,31	0,79	1,833	0,140
	25-34 yaş arası ²	104	3,23	0,76		
	35-44 yaş arası ³	38	3,29	0,83		
	45 yaş ve üzeri ⁴	74	3,07	0,67		
Kullanılabilirlik Boyutu	18-24 yaş arası ¹	190	3,40	0,79	4,376	0,005* 1, 3>4
	25-34 yaş arası ²	104	3,12	0,77		
	35-44 yaş arası ³	38	3,33	0,79		
	45 yaş ve üzeri ⁴	74	3,07	0,80		

* $p < 0,05$

Tablo 4’teki ANOVA testi bulgularına göre, mobil sağlık uygulamaları genel ortalamaları ve alt boyutları yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p < 0,05$). Sadece güvenilirlik boyutu ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p > 0,05$). Farklılıklar Post-Hoc Tukey testi incelendiğinde, mobil sağlık uygulamaları genel ortalaması, erişebilirlik, fayda sağlama ve kullanılabilirlik boyutlarında 18-24 yaş grubu ve 35-44 yaş grubu, 45 yaş ve üzeri gruba göre daha yüksek ortalamalara sahip olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 5. Eğitim durumuna göre mobil sağlık uygulamaları ve boyutları arasında yapılan anova testi analizi bulguları

Ölçek ve Boyutları	Eğitim Durumu	n	Ort	ss	F değeri	p
Mobil Sağlık Uygulamaları Genel Ort.	İlkokul ¹	52	3,10	0,57	1,352	0,257
	Lise ²	94	3,32	0,61		
	Lisans ³	227	3,24	0,66		
	Lisansüstü ⁴	33	3,24	0,50		
Erişebilirlik Boyutu	İlkokul ¹	52	3,11	0,65	1,100	0,349
	Lise ²	94	3,31	0,67		
	Lisans ³	227	3,20	0,74		
	Lisansüstü ⁴	33	3,15	0,55		
Fayda Sağlama Boyutu	İlkokul ¹	52	3,10	0,66	,950	0,417
	Lise ²	94	3,29	0,75		
	Lisans ³	227	3,28	0,77		
	Lisansüstü ⁴	33	3,32	0,64		
Güvenirlilik Boyutu	İlkokul ¹	52	3,08	0,73	1,191	0,313
	Lise ²	94	3,33	0,80		
	Lisans ³	227	3,24	0,77		
	Lisansüstü ⁴	33	3,30	0,72		
Kullanılabilirlik Boyutu	İlkokul ¹	52	3,10	0,82	1,263	0,287
	Lise ²	94	3,36	0,79		
	Lisans ³	227	3,26	0,79		
	Lisansüstü ⁴	33	3,22	0,81		

Tablo 5'teki ANOVA testi bulgularına göre, mobil sağlık uygulamaları genel ortalamaları ve alt boyutları eğitim durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Tablo 6. Medeni duruma göre mobil sağlık uygulamaları ve boyutları arasında yapılan bağımsız gruplarda t testi bulguları

Ölçek ve Boyutları	Medeni Durum	n	Ort	ss	t değeri	p
Mobil Sağlık Uygulamaları Genel Ort.	Evli ¹	141	3,20	0,59	-0,943	0,346
	Bekar ²	265	3,26	0,64		
Erişebilirlik Boyutu	Evli ¹	141	3,14	0,67	-1,441	0,150
	Bekar ²	265	3,25	0,72		
Fayda Sağlama Boyutu	Evli ¹	141	3,18	0,70	-1,574	0,116
	Bekar ²	265	3,30	0,76		
Güvenirlilik Boyutu	Evli ¹	141	3,26	0,72	0,303	0,762
	Bekar ²	265	3,24	0,80		
Kullanılabilirlik Boyutu	Evli ¹	141	3,27	0,79	0,186	0,852
	Bekar ²	265	3,26	0,80		

Tablo 6'da bağımsız gruplar t testi bulgularına göre, araştırmaya katılan kişilerin medeni duruma göre mobil sağlık uygulamaları genel ve alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 7. Yaşanılan yere göre mobil sağlık uygulamaları ve boyutları arasında yapılan anova testi analizi bulguları

Ölçek ve Boyutları	Yaşanılan Yer	n	Ort	ss	F değeri	p
Mobil Sağlık Uygulamaları Genel Ort.	İl merkezi ¹	168	3,42	0,76	7,928	<0,001* 1>2, 4, 5
	İlçe merkezi ²	78	3,12	0,53		
	Merkez köy ³	36	3,33	0,57		
	İlçe köy ⁴	63	3,02	0,34		
	Kasaba ⁵	61	3,08	0,41		
Erişebilirlik Boyutu	İl merkezi ¹	168	3,39	0,81	6,209	<0,001* 1>2, 4, 5
	İlçe merkezi ²	78	3,06	0,63		
	Merkez köy ³	36	3,31	0,63		
	İlçe köy ⁴	63	3,02	0,49		
	Kasaba ⁵	61	3,04	0,54		
Fayda Sağlama Boyutu	İl merkezi ¹	168	3,46	0,86	6,632	<0,001* 1>2, 4, 5
	İlçe merkezi ²	78	3,14	0,66		
	Merkez köy ³	36	3,37	0,67		
	İlçe köy ⁴	63	3,01	0,51		
	Kasaba ⁵	61	3,08	0,59		
Güvenirlilik Boyutu	İl merkezi ¹	168	3,41	0,86	4,845	0,001* 1> 4
	İlçe merkezi ²	78	3,11	0,73		
	Merkez köy ³	36	3,40	0,70		
	İlçe köy ⁴	63	3,00	0,60		
	Kasaba ⁵	61	3,13	0,64		
Kullanılabilirlik Boyutu	İl merkezi ¹	168	3,44	0,89	4,176	0,003* 1> 4, 5
	İlçe merkezi ²	78	3,19	0,76		
	Merkez köy ³	36	3,26	0,75		
	İlçe köy ⁴	63	3,06	0,62		
	Kasaba ⁵	61	3,07	0,67		

*p<0,05

Tablo 7’deki ANOVA testi sonuçlarına göre, yaşanılan yer ile mobil sağlık uygulamalarının genel değerlendirme ve alt boyutları arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır (p<0,05). Farklılıklar Post-Hoc Tukey testi incelendiğinde, genel ortalama, erişebilirlik, fayda sağlama ve kullanılabilirlik boyutlarında, il merkezinde yaşayan bireyler, ilçe merkezi, ilçe köyü ve kasabada yaşayan bireylere kıyasla daha yüksek ortalamalara sahiptir. Güvenirlilik boyutu için, il merkezinde yaşayan bireylerin ilçe köylerinde yaşayanlardan daha yüksek puan verdiği gözlemlenmiştir.

Tablo 8. Çalışma durumuna göre mobil sağlık uygulamaları ve boyutları arasında yapılan bağımsız gruplarda t testi bulguları

Ölçek ve Boyutları	Çalışma Durumu	n	Ort	ss	t değeri	p
Mobil Sağlık Uygulamaları Genel Ort.	Çalışıyor ¹	197	3,20	0,63	-1,240	0,216
	Çalışmıyor ²	209	3,28	0,61		
Erişebilirlik Boyutu	Çalışıyor ¹	197	3,15	0,71	-1,587	0,113
	Çalışmıyor ²	209	3,26	0,69		
Fayda Sağlama Boyutu	Çalışıyor ¹	197	3,23	0,75	-,798	0,425
	Çalışmıyor ²	209	3,29	0,74		
Güvenirlilik Boyutu	Çalışıyor ¹	197	3,25	0,75	0,148	0,882
	Çalışmıyor ²	209	3,24	0,79		
Kullanılabilirlik Boyutu	Çalışıyor ¹	197	3,19	0,82	-1,736	0,083
	Çalışmıyor ²	209	3,33	0,77		

Tablo 8’de bağımsız gruplar t testi bulgularına göre, araştırmaya katılan kişilerin çalışma duruma göre mobil sağlık uygulamaları genel ve alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Tablo 9. Gelir seviyesine göre mobil sağlık uygulamaları ve boyutları arasında yapılan ANOVA testi analizi bulguları

Ölçek ve Boyutları	Gelir Seviyesi	n	Ort	ss	F değeri	p
Mobil Sağlık Uygulamaları Genel Ort.	Düşük ¹	291	3,24	0,60	0,237	0,789
	Orta ²	87	3,27	0,70		
	Yüksek ³	28	3,18	0,63		
Erişebilirlik Boyutu	Düşük ¹	291	3,21	0,68	0,460	0,631
	Orta ²	87	3,24	0,78		
	Yüksek ³	28	3,10	0,73		
Fayda Sağlama Boyutu	Düşük ¹	291	3,26	0,73	0,233	0,792
	Orta ²	87	3,30	0,77		
	Yüksek ³	28	3,19	0,80		
Güvenirlilik Boyutu	Düşük ¹	291	3,25	0,76	0,069	0,934
	Orta ²	87	3,25	0,84		
	Yüksek ³	28	3,19	0,73		
Kullanılabilirlik Boyutu	Düşük ¹	291	3,24	0,78	0,422	0,656
	Orta ²	87	3,32	0,86		
	Yüksek ³	28	3,32	0,77		

Tablo 9’deki ANOVA testi sonuçlarına göre, gelir seviyesine göre mobil sağlık uygulamalarının genel değerlendirme ve alt boyutları arasında anlamlı farklılıklar bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 10. Sağlık problemleri için internet kullanım durumuna göre mobil sağlık uygulamaları ve boyutları arasında yapılan bağımsız gruplarda t testi bulguları

Ölçek ve Boyutları	Sağlık Problemleri İçin İnternet Kullanım Durumu	n	Ort	ss	t değeri	p
Mobil Sağlık Uygulamaları Genel Ort.	Hayır ¹	182	3,00	0,33	-7,858	<0,001* 2>1
	Evet ²	224	3,44	0,73		
Erişebilirlik Boyutu	Hayır ¹	182	3,00	0,48	-5,785	<0,001* 2>1
	Evet ²	224	3,38	0,80		
Fayda Sağlama Boyutu	Hayır ¹	182	2,99	0,51	-7,364	<0,001* 2>1
	Evet ²	224	3,48	0,82		
Güvenirlilik Boyutu	Hayır ¹	182	2,98	0,60	-6,607	<0,001* 2>1
	Evet ²	224	3,46	0,83		
Kullanılabilirlik Boyutu	Hayır ¹	182	3,04	0,62	-5,312	<0,001* 2>1
	Evet ²	182	3,00	0,33		

* $p<0,001$

Tablo 10’a göre, araştırmaya katılan kişilerin çalışma duruma göre mobil sağlık uygulamaları genel ve alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,001$). Puan ortalamaları incelendiğinde, sağlık problemleri için internet kullanım durumuna göre mobil sağlık uygulamalarının genel ortalaması ve alt boyutları incelendiğinde, internet kullanan bireylerin tüm boyutlarda anlamlı olarak daha yüksek puan ortalamaları verdiği görülmektedir.

Sonuç

Araştırmada, mobil sağlık uygulamalarına yönelik kullanıcı algıları, demografik değişkenlere göre farklılıklar incelenerek değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçları, mobil sağlık uygulamalarının erişilebilirlik, fayda sağlama, güvenilirlik ve kullanılabilirlik gibi boyutlarda olumlu değerlendirildiğini göstermektedir. Araştırma bulguları literatürle karşılaştırıldığında, benzer sonuçların elde edildiği görülmektedir. Arslan ve Demir (2017) tarafından yapılan çalışmada mobil sağlık uygulamalarının genel puan ortalamasının $\bar{x}=3,31$ olduğu ve Hoşman (2018) tarafından yapılan çalışmada tele-tıp uygulamalarının genel puan ortalamasının $\bar{x}=3,41$ olduğu tespit edilmiştir. Çalışmamızda ise bu değer $\bar{x}=3,24$ olarak bulunmuş bu sonuç ise kullanıcı algılarının genel olarak olumlu olduğunu desteklemektedir.

Demografik değişkenler açısından yapılan analizlerde, çalışmada cinsiyetin mobil sağlık uygulamaları üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Bu bulgu, Göksu (2020) ve Hoşman (2018) çalışmalarını desteklemektedir. Ancak Vardar (2023) cinsiyetin uygulama değerlendirmelerinde anlamlı farklılıklar yarattığını belirtmiştir. Bu çelişkili bulgular, cinsiyetin etkisinin kültürel, bölgesel veya bireysel değişkenliklerden kaynaklanabileceğini düşündürmektedir. Yaş grupları açısından ise, genç kullanıcıların mobil sağlık uygulamalarını daha olumlu değerlendirdiği tespit edilmiştir. Hoşman, (2018) ve Vardar (2023) tarafından yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar gözlemlenmiştir. Bu sonuç, dijital teknolojiye olan yatkınlıklarının ve kullanım kolaylığı algılarının daha yüksek olmasından kaynaklanabilir. Benzer şekilde, yaş grupları arasında güvenilirlik boyutunda anlamlı bir fark bulunmaması, bu algının yaşla birlikte daha durağan hale geldiğini gösterebilir. Eğitim durumu ve medeni duruma ilişkin anlamlı bir farklılık bulunmaması, bu değişkenlerin mobil sağlık uygulamaları algısı üzerindeki etkisinin sınırlı olduğunu göstermektedir. Ancak, Vardar (2023) çalışmasında bu değişkenlerin anlamlı bir etkisi olduğu belirtilmiştir. Bu farklılık, uygulamaların tanıtım ve kullanımının belirli gruplar arasında daha etkin yapılmasından kaynaklanabilir. Gelir düzeyinin mobil sağlık uygulamaları değerlendirmesinde anlamlı bir etkisinin olmaması, bu uygulamaların geniş gelir gruplarına hitap edebildiğini göstermektedir. Ancak, yaşanan yer değişkeninde il merkezinde yaşayan bireylerin, uygulamaları diğer yerleşim yerlerinde yaşayanlara göre daha olumlu değerlendirdiği görülmüştür. Bu durum, il merkezlerinde sağlık hizmetlerine erişimin ve teknolojik altyapının daha iyi olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Sağlık problemleri için internet kullanım durumu, mobil sağlık uygulamalarına yönelik algılarda anlamlı farklılık yaratmıştır. İnternet kullanan bireylerin uygulamaları daha olumlu değerlendirdiği tespit edilmiştir. Bu bulgu, Göksu (2020 ve Vardar (2023) tarafından çalışmalarındaki sonuçlarla örtüşmektedir. İnternet kullanımının, bilgiye erişim kolaylığı ve uygulama kullanımında deneyim kazandırması nedeniyle olumlu etkiler sağladığı düşünülmektedir.

Sonuç olarak, mobil sağlık uygulamaları, bireylerin sağlık hizmetlerine erişiminde ve sağlık bilgisi yönetiminde önemli bir araç olarak görülmektedir. Araştırma bulguları, bu uygulamaların kullanıcı memnuniyeti sağlama potansiyelini destekler niteliktedir. Ancak uygulamaların etkinliğinin artırılması için özellikle genç yaş grupları ve internet kullanan bireyler dışındaki kullanıcıların ihtiyaçlarına da odaklanılmalıdır. Ayrıca, mobil sağlık uygulamalarının tanıtımı ve kullanımını teşvik etmek amacıyla toplumun farklı sosyo-demografik gruplarına yönelik farkındalık çalışmaları yapılmalıdır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda, veri güvenliği ve gizlilik gibi unsurların kullanıcı algıları üzerindeki etkisi de derinlemesine incelenebilir.

Kaynakça | References

- Arslan, E. ve Demir, H. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Mobil Sağlık ve Kişisel Sağlık Kaydı Yönetimine İlişkin Görüşleri. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 17–36.
- Aydoğdu, A., Yorulmaz, M. ve Göde, A. (2022). Sürdürülebilir ve Fonksiyonel Sağlık (Tıp). F. Çiftçi Kırac ve M. Yağcı Özen (Ed.), *Sağlıkta Değişen Paradigmalar* içinde (ss. 157–172). İstanbul: Eğitim Yayınevi.
- Elkefi, S. (2024). Supporting patients' workload through wearable devices and mobile health applications, a systematic literature review. *Ergonomics*, 67(7), 954–970. doi:10.1080/00140139.2023.2270780
- Fan, S., Jain, R. C. ve Kankanhalli, M. S. (2023). A Comprehensive Picture of Factors Affecting User Willingness to Use Mobile Health Applications. *Computers and Society*, 1(1), 1–30.
- Ghozali, M. T., Satibi, S. ve Forthwengel, G. (2023). The impact of mobile health applications on the outcomes of patients with chronic kidney disease: a systematic review and meta-analysis. *Journal of Medicine and Life*, 16(9), 1299–1309. doi:10.25122/jml-2023-0153
- Göksu, B. (2020). *Tele-Tıp Uygulamalarının Sağlık Profesyonelleri ve Sağlık Hizmetinden Faydalanan Katılımcılar Perspektifinden Değerlendirilmesi*. İstanbul Okan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Grove, S. K., Burns, N. ve Gray, J. (2012). *The practice of nursing research: Appraisal, synthesis, and generation of evidence*. Missouri: Elsevier Health Sciences.
- Hoşman, İ. (2018). *Sağlık Sektöründe Tele-Tıp Uygulamalarına İlişkin Boyutlar: Sağlık Hizmetinden Yararlanan Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bir Araştırma*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Jannati, N., Salehinejad, S., Kuenzig, E. ve Peña-Sánchez, J. N. (2023). A217 A Review of Mobile Health Applications For Individuals Living With Inflammatory Bowel Disease Using Mobile Application Rating Scale (MARS). *Journal of the Canadian Association of Gastroenterology*, 6(Supplement_1), 54–55. doi:10.1093/jcag/gwac036.217
- Kalaycı, Ş. (2017). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Dinamik Akademi Yayınları.
- Kircher, J., Swoboda, W. ve Holl, F. (2023). Examining standardized tools used for the evaluation of mobile health applications for cardiovascular disease. *Frontiers in Public Health*, 14(11), 01–06. doi:10.3389/fpubh.2023.1155433
- Munro, B. H. (2005). *Statistical methods for health care research* (C. 1). Pennsylvania, US: Lippincott Williams & Wilkins.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik* (1. Baskı.). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Stapelfeldt, P. M., Müller, S. A. M. ve Kerkemeyer, L. (2024). Assessing the accessibility and quality of mobile health applications for the treatment of obesity in the German healthcare market. *Frontiers in Health Services*, 4, 1–11. doi:10.3389/frhs.2024.1393714
- Suraya, A. S., Jannah, F., Erindia, F., Nurwahidah, N. N. ve Chayatush Sholichah, A. (2022). The Usability and Impact of Mobile Health Applications on Tuberculosis treatment regimen: A Systematic Review. *Fundamental and Management Nursing Journal*, 5(2), 55–65. doi:10.20473/fmnj. v6i1.48757
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (Sixth Ed.). Boston: Pearson.
- Vardar, S. (2023). *Sağlık Hizmeti Kullanıcılarının Tele-Tıp Kullanımı ve Sağlık Sistemine Güvenlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Yazıcıoğlu, F. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS applied scientific research methods*. Ankara: Detay Publishing.



SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE TEKNİK ARAŞTIRMALAR
DERGİSİ

**Sınıf Öğretmenlerinin İlk Okuma Yazma Öğretiminde Karşılaştığı Sorunları
Belirlemeye Yönelik Yüksek Lisans Tezlerinin İncelenmesi**

Aylin ÖZCAN 

Millî Eğitim Bakanlığı, Tepekent İlkokulu, Selçuklu, Konya, Türkiye
aokozann@gmail.com , ROR ID: <https://ror.org/00jga9g46>

Öz

İlk okuma-yazma öğretim süreci, eğitim-öğretim sürecinin en önemli dönüm noktalarından biridir. Öğrenci, öğretmen, aile ve tüm ülkeyi ilgilendiren bu süreçte pek çok parametre etkilidir. Bu çalışmada, ilk okuma-yazma sürecini etkileyen sorunlarla ilgili literatür taraması yapılmış olup incelenen tezlerde üzerinde durulan 4 alt problem tespit edilmiştir. Tespit edilen alt problemler; öğrenci temelli sorunlar, öğretmen temelli sorunlar, aile temelli sorunlar ve öğretim programı temelli sorunlar olarak belirlenmiştir. Tezlerin incelenmesinde nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi, verilerin analizinde ise içerik analizi kullanılmıştır. Öğrenci temelli sorunlarda okula başlama yaşının ve okul öncesi eğitimin ilk okuma yazma öğretimine olan etkileri üzerinde durulmuştur. Öğretmen temelli sorunlarda öğretmen kaynaklı eksikliklerin hizmet içi eğitim yoluyla giderilip giderilemeyeceği üzerinde durulmuştur. Aile temelli sorunlarda ailelerin sosyoekonomik durumlarının ve ailelerin eğitim-öğretime katılımının ilk okuma yazma öğretimine olan etkileri üzerinde durulmuştur. Öğretim programı kaynaklı sorunlarda ise öğretmenlerin ve velilerin öğretim programı uygulanırken yaşadıkları sorunlar üzerinde durulmuştur. Elde edilen sonuçlara göre; öğrencilerin sosyoekonomik düzeyinin yüksek olmasının, velilerin eğitim-öğretime yardımcı olmalarının, öğretmenlerin hizmet içi eğitim almalarının, öğrencilerin okula doğru yaşta başlamasının, öğrencilerin okul öncesi eğitim almalarının, velilerin öğretim programı ile ilgili bilgilendirilmesinin ve doğru öğretim programının ilk okuma yazma öğretimini olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler

Öğrenci, Öğretmen, Aile, Öğretim Programı, Literatür

Atıf Bilgisi

Özcan, A. (2024), Sınıf Öğretmenlerinin İlk Okuma Yazma Öğretiminde Karşılaştığı Sorunları Belirlemeye Yönelik Yüksek Lisans Tezlerinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 24, 14-33.

<http://dx.doi.org/10.59768/sustad.2024.13>

Makale Türü	Derleme
Geliş Tarihi	16.10.2024
Kabul Tarihi	18.12.2024
Yayın Tarihi	31.12.2024
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması	Yapıldı – iThenticate
Etik Bildirim	sosyoteknik@selcuk.edu.tr
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Reviewing Master's Theses Focused on Identifying the Challenges Faced by Primary School Teachers in Teaching Initial Literacy Skills

Aylin ÖZCAN 

Ministry of National Education, Tepekent Primary School, Selcuklu, Konya, Türkiye
aokozann@gmail.com , ROR ID: <https://ror.org/00jga9g46>

Abstract

The first literacy teaching process is one of the most important turning points of the education process. Many parameters are effective in this process, which concern students, teachers, families and the whole country. In this study, a literature review was made about the problems affecting the first literacy process and 4 sub-problems were identified in the theses examined. Identified sub-problems; student-based problems, teacher-based problems, family-based problems and curriculum-based problems. Document analysis, one of the qualitative research methods, was used in the analysis of the theses, and content analysis was used in the analysis of the data. In student-based problems, the effects of school starting age and pre-school education on primary literacy teaching are emphasized. In teacher-based problems, it has been emphasized whether teacher-related deficiencies can be eliminated through in-service training. In family-based problems, the effects of the socio-economic status of families and the participation of families in education on primary literacy teaching are emphasized. In the problems arising from the curriculum, the problems experienced by the teachers and parents while applying the curriculum were emphasized. According to the results obtained; The high socio-economic level of the students, the help of parents in education, the in-service training of teachers, the right age for students to start school, the pre-school education of students, the information of parents about the curriculum and the right curriculum affects the first literacy teaching positively seen.

Keywords

Student, Teacher, Family, Curriculum, Literature

Citation

Özcan, A. (2024), Reviewing Master's Theses Focused on Identifying the Challenges Faced by Primary School Teachers in Teaching Initial Literacy Skills. *Selcuk University the Journal of Social and Technical Researches*, 24, 14-33.

<http://dx.doi.org/10.59768/sustad.2024.13>

Article Type	Review Article
Date of Submission	16.10.2024
Date of Acceptance	18.12.2024
Date of Publication	31.12.2024
Peer-Review	Double anonymized- Two External
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Plagiarism Checks	Yes - iThenticate
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	sosyoteknik@selcuk.edu.tr
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Giriş

Eğitim, insanın hayatı boyunca iç ve dış dünyasını anlama ve uyum gösterme çabası sonucunda elde ettiği deneyimlerdir. Doğumla başlayıp ölüncüye kadar süren eğitimin büyük bir bölümü hayatın içinde gerçekleşse de bir bölümü okullarda ya da düzenli eğitim ortamlarında planlanmış bir ortamda gerçekleşir.

Gelişmiş toplumlarda eğitim, öncelikle anne ve babalar tarafından hem verilir hem de planlanır. Çünkü bu toplumlarda ebeveynler çocuklarının hayatlarında karşılarına çıkacak zorluklarla başa çıkabilmeleri için iyi bir eğitimden geçmeleri gerektiğine inanırlar (Saçkes, 2013). Ayrıca çocukların verilen eğitim ile toplumsal ve bilimsel gelişmelere uyum sağlamaları ve içinde buldukları çağı takip ederek hayatta başarılı olmaları beklenir.

Eğitim üst başlığı içerisinde başarı ve başarısızlık kavramları, ulaşılması beklenen hedeflere ulaşma durumuna göre kendiliğinden ortaya çıkan kavramlardır (Taşdemir & Taşdemir, 2010). Başarı kavramı, planlanmış amaçlara ulaşmak için çıkılan yolda, ne kadar ilerlendiğinin bir ölçüsü olarak tanımlanmaktadır (Soner, 2013).

İnsanın bir şeyler öğrenme süreci erken yaşlarda görsel ve dokunsal olarak başlamaktadır. Bu süreçte insan, fiziksel sınırlar sebebiyle daha sınırlı ve yavaş bir öğrenme süreci içerisindeydir. Eğitimin hızlandığı ve genişlediği dönem ise dil edinme süreci ile ailede başlamaktadır. Bu aşamada, dinleyerek ve düşündüklerini ifade ederek öğrenme sürecinde edilgen rolden etken role geçmeye başlar.

Dil gelişimiyle birlikte bireyin hayatında iletişim kavramı önemli bir yer kaplamaya başlar. İletişim, sadece gündelik hayatta karşılıklı konuşma değil, aynı zamanda bilgiye erişim, bilginin kullanılması ve üretilmesi becerilerinin kazanılması için önemli bir kazanım olarak ifade edilmektedir (Arslan & Tertemiz, 2004). Dil öğrenimi ile ortaya çıkan bir başka kavram ise iletişim becerileridir. İletişim becerileri, modern toplumların ilerleyebilmesi, gelişebilmesi, tüm kültür öğelerinin paylaşılması, problemlerin çözülmesi, nitelikli bireylerin yetiştirilmesi için geliştirilmesi gereken yeteneklerin başında gelmektedir.

Etkili bir iletişimin gelişim sürecinde edinilmesi gereken beceriler; Okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerileri olarak karşımıza çıkmaktadır. Dinleme becerisi bireyde ilk ortaya çıkan beceridir ve konuşma, okuma ve yazma becerilerinin kaynağını oluşturur (Doğan, 2010). İnsanlar dinleyerek yeni bilgiler edinir ve diğer duyularıyla birlikte zihinsel öğrenme süreçlerinin gelişimine katkı sağlarlar.

İlköğretim düzeyindeki öğrencilerde konuşma ve dinleme becerileri öğrenme sürecinin en önemli araçlarındandır. Bu süreçte öğrenciler, bilgiyi dinleyerek, görerek, dokunarak ve uygulayarak öğrenirler. Ancak bu yöntemlerin hepsinde eğitimin ya da materyalin ikinci bir kişi tarafından hazırlanarak verilmesi gerekmektedir (Aktay & Aktay, 2020).

Bu aşamada okuma kavramı devreye girer. Okuma, dünya genelinde, belirli bir bölgede, ülke içinde ya da ülke içinde bir bölgede insanların bazı sembol ve karakterleri anlamlandırılabilmesidir. Okuma becerisi sayesinde birey, var olan bilgiyi ikinci bir kişiye ihtiyaç duymaksızın öğrenebilir. Okuma kavramı aynı zamanda iletişimin de bir parçası olarak yazılı iletişim kurmanın da bir öğesidir. Bireyler okuyarak kendisine verilen değil, elde etmek istedikleri bilgiye erişerek bilginin önündeki sınırları kaldırmış olurlar. Okuyarak bilgiye erişim, bireyin hayatındaki her alanda dengeli bir gelişim için de gerekli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Günlük hayatın karmaşası, mesleki bilgiler, yaşadığımız çevre, yaşadığımız dünya ve evren gibi pek çok karmaşık olguya dair insanoğlunun bugüne kadar elde ettiği bilgi ve tecrübe, okuma becerisi ile bireyin bir kazanımı haline gelir (Özbay, 2006).

Modern eğitim-öğretim sistemlerinde okuma kavramı tek başına değerlendirilmez. Okuma kavramı, yazma kavramıyla birlikte değerlendirilir. Yazma, dünya genelinde, belirli bir bölgede, ülke içinde ya da ülke içinde bir bölgede insanların tanıdığı bazı sembol ve karakterlerin çeşitli nesnelere çizilmesidir.

Okuma kavramı ile edinilen bilgiler, konuşma dili ile diğer insanlara bilgi verme ya da iletişim amaçlı olarak aktarılabilir. Ancak, konuşma dili ile kalıcı ve modern dünyada resmi bilgiler aktarılamaz. Ayrıca, bilimin gelişmesine öncülük eden bilgi paylaşımı yazma ile gerçekleşmektedir. Bu sayede dünyanın dört bir yanındaki araştırmacılar, araştırarak, deney ve gözlem yaparak elde ettikleri bilgiyi bir üst seviyeye taşıyabilmek için yazarak insanlığın hizmetine sunarlar (Karagöz & Şeref, 2020).

Günümüzde okuma ve yazma kavramları birlikte kullanılarak okuma-yazma olarak tek bir kavram halinde ele alınmaktadır. Gelişmiş ülkelerde okuma-yazma oranı ya da bir başka deyişle okur-yazarlık oranı bir gelişmişlik göstergesi olarak ele alınmakta olup bu oranın yüksek tutulması için gerekli önlemler alınmaktadır. Çünkü okur-

yazarlık oranları ülkelerde bilim ve teknolojiye kamu hizmetlerine, iletişime ulaşma, sağlık hizmetlerinden tarıma kadar pek çok parametreyi etkilemektedir.

Okuma-yazma oranlarının artırılabilmesi için öncelikle okullaşma oranı adı verilen altyapının olması gerekmektedir. Ancak altyapı tek başına okuma-yazma oranının artırılabilmesi için yeterli değildir. Altyapının yanında öğretmen yeterlilikleri, ailelerin okur-yazarlık durumu, eğitim verilen bölgenin sosyal ve ekonomik yapısı, öğrenci temelli problemler ve öğretim teknikleri de okuma-yazma eğitiminin başarısında etkilidir.

Eğitim-öğretim tarihi boyunca okuma-yazma eğitiminde pek çok farklı yöntem kullanılmıştır ve halen geliştirilmeye devam etmektedir. Genel olarak bu yöntemler, harf yöntemleri, cümle yöntemleri ve sese dayalı yöntemler olarak ele alınmıştır. Ülkemizde de okullaşma oranı artmaktadır. Bunun yanında aile, öğretmen ve öğrenci farkındalığı da artmaktadır. İstenilen seviyeye getirilememiş parametreler araştırmacılar tarafından sürekli araştırılmakta olup özellikle son yıllarda bu konuda yayınlanmış pek çok çalışma bulunmaktadır (Başar & Gürbüz, 2020).

Bu çalışmada, ilk okuma yazma öğretiminde karşılaşılan sorunlar ve öğrenci, öğretmen, aile, öğretim programı anahtar sözcükleriyle ilgili tezler taranmış olup, bu alanda karşılaşılan alt problemler ve araştırma sonuçlarına yer verilmiştir.

1. Sorun

Bu çalışmada, bireylerin ve ülkelerin gelişiminde önemli bir parametre olan ilk okuma-yazma eğitimi ele alınmıştır. Bu kapsamda; Aile, öğrenci, öğretmen ve öğretim programı temelli sorunları ele alan bazı çalışmalar incelendikten sonra ortaya koydukları problem ve araştırma sonuçları tartışılmıştır.

Bu araştırmanın problem cümlesi “İlk okuma yazma öğretiminde karşılaşılan sorunlarla ilgili yazılmış yüksek lisans tezlerinde araştırılan sorunlar nelerdir?” olarak belirlenmiştir.

Ana problemin yanı sıra çalışmanın alt problemleri şunlardır:

- Problem kapsamında incelenen tezlerin yapım yılları, yöntemleri, araştırma modelleri, kullanılan veri toplama teknikleri, verilerin analizi, konuları ve alt problemleri nelerdir?
- İncelenen tezlerde ilk okuma yazma öğretiminde öğrenci temelli sorunlar nelerdir?
- İncelenen tezlerde ilk okuma yazma öğretiminde aile temelli sorunlar nelerdir?
- İncelenen tezlerde ilk okuma yazma öğretiminde öğretmen temelli sorunlar nelerdir?
- İncelenen tezlerde ilk okuma ve yazma öğretim programı temelli sorunlar nelerdir?

1.1. İlgili Çalışmalar

İlk okuma yazma eğitimi, bireyin dünyaya gelip dinlemeye başladığı an başlayan bir süreçtir. Bu süreçte dinleme yetisinin sağlığı, duyduğu kelime sayısı, kişisel öğrenme kapasitesi, beynin gelişimi gibi parametreler sürecin ileri aşamalarını etkileyen önemli parametrelerdir (Ülkeröğlü, 2022). Bu süreçte ihmal edilen bireylerin ilk okuma yazma öğrenim süreci olumsuz etkilenmektedir. Bireyin öğrenme kapasitesi ya da başka bir deyişle zekâ seviyesi doğuştan gelen genlerle ilgilidir. Ancak bu kapasitenin ortaya çıkması için uygun koşulların ortaya çıkması gerekmektedir (Başaran, 2004). Örneğin bebeğine kitap okuyan ebeveynlerin özellikle de okuduğu kitabı bebeğin göreceği şekilde okuduğu taktirde, bebek sesler ile yazıyı oluşturan semboller arasındaki bağı kapasitesi elverdiği ölçüde anlamaya başladığı yapılan çalışmalarda görülmüştür (Maciej et al., 2015; Metin & Gökçay, 2014; Tarcan, 2019). Uzun süre kendisine bu yöntemle kitap okunan çocukların metinle sesler arasındaki bağları okuma yönü ve kelimeler arası boşluklar açısından kurmaya başladıkları görülmüştür.

Erken yaşlardaki ilk okuma yazma eğitimini etkileyen bir başka problemde işitme, görme, el-göz koordinasyonu gibi yetkinliklerdir. Bu yetkinliklere sahip olmayan bireylerin ilk okuma yazma öğretiminde zorluklar yaşanmaktadır (Altun, Çetin, & Bay, 2014). Bu sebeple bu yetkinlerin geliştirilmesi gerekmektedir. Yazma ile ilgili olarak özellikle ellerdeki küçük kasların yetkinlikleri test edilerek geliştirilmesi gerekmektedir. Bu konuda yapılan araştırmalarda mandal etkinlikleri, ipe boncuk dizme, top oyunları, oyun hamuru etkinlikleri gibi oyunlarla küçük kasların geliştirildiği görülmüştür (Dönmezler, 2016). Kasları yeterli gelişmişlik düzeyinde olan bireylerin yazma eğitimi sırasında faydalı olduğu görülmüştür. İlk okuma yazma öğretiminde karşılaşılan bir başka konu başlığı da okula uyum problemleridir. Özellikle okul öncesi eğitimi almayan öğrencilerin okulun yapısına uyum sağlayamadığı ve durumun da öğretim sürecini olumsuz etkilediği gözlenmiştir (Gülay, 2011).

Bazı durumlarda okul öncesi eğitimin ailelerin aceleci ve baskıcı tavırları yüzünden olumsuz etkileri olabilmektedir. Okul öncesi eğitimde okuma yazma eğitimi vermeye çalışan bazı ailelerin harf ve heceleri yanlış

öğretmeleri sonucunda bireyin okuma yazma öğretiminde sorunlar yaşanabilmektedir (Sağırlı, Atik, Âli, & Eğitim, 2022).

Okulların sahip olduğu alt yapıda ilk okuma yazma öğretiminde yaşanan zorluklardan biridir. Yeterli materyalin olmaması, birleştirilmiş sınıflar, aşırı kalabalık sınıflar gibi sınırlamalar sebebi ile ilk okuma yazma öğretimi zorlaşabilmektedir (Özben, 2000).

Öğrencilerin ilk okuma yazma öğretimi için yeterli olgunluğa sahip olmamaları da karşılaşılan zorluklardan bir tanesidir. Bu süreç her ne kadar okul öncesi eğitim ile aşılmaya çalışılsa da bazı öğrenciler yeterli olgunluğa ulaşamaz ve okul korkusu oluşarak öğretim süreci zorlaşır. Okul korkusunun sebeplerinden biri de erken yaşta okula başlama olabilmektedir. Bunu aşamayan öğrenciler okuma yazmada başarısız olabilirken bu başarısızlık aynı zamanda diğer derslerini de etkileyebilmektedir (Eratay, 2011). Öğrencilerin ilk okuma yazma için yeterli olgunluğa erişme yaşı yaklaşık 72 aylık oldukları dönem olarak öngörülmektedir. Bu yaşın altındaki ve üstündeki öğrencilere okuma yazma eğitimi vermenin başarısız olmalarına sebep olacağını düşünen araştırmacılar bulunmaktadır (F. Güneş, 2013; Tatal & Oral, 2015).

İlk okuma yazma öğretiminde karşılaşılan bir başka problemde yöntemlerin yıllar içinde sürekli değişmesidir. Bir dönem harf yöntemi kullanılırken, ardından cümleden kelimeye ulaşmaya dayalı yöntemler kullanılmıştır. Daha sonra ise ses temelli okuma yazma öğretimi yöntemine geçilmiştir. Pek çok aile ses temelli okuma yazma sistemine alışmadığından dolayı öğrencilerin bu sistemle öğrenmelerinde sorunlar yaşanmaktadır.

Öğrencilerin sağ, sol, yukarı, aşağı gibi yön kavramlarını öğrenmiş olmaları da ilk okuma yazma öğretiminde önemlidir. Yön kavramı öğrencilerin oturuş pozisyonu, kalem tutuş şekli, harflerin öğretilmesi süreci, çizgi takibi gibi öğrenme sürecinde karşılaşılan problemlerin pek çoğunu etkilemektedir. Örnek olarak yön kavramı tam gelişmeyen öğrenciler d ve b harflerini ayırt edemez ve sürekli karıştırır.

Vural (2007), yapmış olduğu çalışmasında ailenin sosyoekonomik durumunun ilk okuma yazma eğitimine olan etkisini araştırmıştır (Vural, 2007). Araştırmasında ilk önce problemin durumunu ortaya koymuştur. Ailelerin ilköğretim döneminde okul ile koordineli olmaları gereken bir dönemdir. Bu süreçte ailelerin yerine getirmeleri gereken önemli görevleri bulunmaktadır. Bu görevler, yapıldığı taktirde okuldaki öğrenim sürecini olumlu yönde etkileyebilir, yapılmadığı takdirde ise olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Vural' a göre ailenin ilköğretim sürecinde yerine getirmesi gereken görevler en azından aşağıda (1-6) maddelerindeki gibi olmalıdır şeklinde açıklanmıştır.

1. Ailenin ilköğretim öğrencisini öğrenmek ve başarılı olmak için motive etmesi,
2. Aile bireylerinden öğrenci ödevlerine yardımcı olabilecek kişilerin bulunması,
3. Ailenin kitaplık, çalışma köşesi, çalışma odası gibi ders çalışmaya elverişli mekânlarının bulunması,
4. Öğrencinin oyun aktiviteleri, kültürel aktiviteler ve dersler arasında verimli bir program yapmasını sağlaması ve programın takip edilmesi,
5. Öğrencinin öğrenme denemelerine imkân sağlanması ve hayal dünyasının gelişmesine katkıda bulunulması,
6. Öğrencinin fikirlerine saygı duyulması, fikirlerini doğru bir dille açıklayabilmesine yardım edilmesi (Vural, 2007).

Vural (2007), yapmış olduğu çalışmasını alt, orta ve üst sosyoekonomik gelir seviyesinden ailelerin bulunduğu 6 devlet okulu ve 1 özel okul ile sınırlandırmıştır. Bu okullardan belirlenen birinci sınıf öğrencilerinden 10'ar öğrenci ve velileri araştırmaya dâhil edilmiştir. Ayrıca bu 7 okuldan birer öğretmen belirlenmiştir.

Çalışma esnasında, ilköğretim okulları ile ilgili 28 farklı durum, farklı sosyoekonomik düzeydeki aileler üzerinde araştırılmıştır. Ailenin sosyoekonomik durumu ile ilgili araştırılan konu başlıklarına ait araştırma sonuçları incelendiğinde; Ekonomik durumu iyi olan, öğrencisi ile daha fazla vakit geçiren, gerekli eğitim materyallerini sağlayan, gerekli mekânı sağlayan, evde kitap okuyan, rehberlik desteği alan, öğretmen ile koordineli çalışan ailelerin çocuklarının daha erken okuma yazmaya geçtiği görülmüştür (Vural, 2007).

Kırca (2007), yapmış olduğu çalışmasında öğrenci temelli problemlerden olan okul öncesi hazır bulunuşluğun ilk okuma yazmaya olan etkisini incelemiştir (Kırca, 2007). Yapmış olduğu araştırmasında öncelikle problemin durumunu ortaya koymuştur. Okul öncesi eğitimin tüm eğitim kademelerini, gelecek yaşamı, kişisel güveni, yaratıcılığı, sosyal yaşamı, duygu ve düşünceleri etkilediğini belirtmiştir. Çocuk, okul öncesi eğitimde dinlemeyi, sorular sormayı, toplum içinde cevap vermeyi, temel el becerilerini ve temel seviyede çevresini öğrenmeye başlar. Bu yetkinlikler çocuğun özgüvenini ve kelime hazinesini arttırarak ilköğretim için hazır hale getirir. Bu konuda dünyadan ve ülkemizden örnekler vererek sağlıklı bir okul öncesi eğitim alan öğrencilerin, okul öncesi

eğitimi almayan öğrencilere göre daha başarısız olduklarını ortaya koymuştur. Yapılan çalışmada ilköğretime hazır bulunuşluk ile ilgili 13 farklı parametrenin etkisi araştırılmıştır.

Çocuğun okul öncesi hazır bulunuşluğu ile ilgili 13 farklı konu başlığı altında yapılan araştırma sonuçları incelendiğinde; İlk okuma yazma ile ilgili görselleri ayırt edebilme, sesleri ayırt edebilme, ses harf ilişkileri, anlama, akıl yürütme parametrelerinin hepsinde okul öncesi eğitimi alan öğrencilerin daha önde oldukları gözlenmiştir (Kırca, 2007).

Kavak (2019), yapmış olduğu çalışmasında öğretim programı temelli sorunlardan olan ses temelli cümle yönteminin uygulanması esnasında ortaya çıkan sorunları incelemiştir (Kavak, 2019). Yapmış olduğu çalışmasının giriş kısmında problemin geçmişini ve önemini vurgulamıştır. İlk okuma yazma öğretiminin öneminden dolayı bu konuda her geçen gün yeni yöntemler ortaya konmaktadır. Bu kapsamda zaman içinde bireşim, çözümlenme ve karma yöntemler uygulanmıştır. Bireşim yönteminde öncelikle harfler verilerek ses, hece ve kelimeler verilir. Çözümlenme yönteminde ise kelime, cümle ve hikâyeler verilerek bütünden parçaya ulaşma hedeflenir. Bireşim ve çözümlenme yöntemlerinin benzer ya da zıt yönlerinin bir araya getirilerek oluşturulan yöntemlere ise karma yöntemler adı verilmiştir.

Bu çalışmada yapılan çalışmada, Konya İli merkez ilçelerinde görev yapan en az bir kez ses temelli cümle yöntemini uygulamış olan birinci sınıf öğretmenlerinin bir kısmı ile görüşülerek yöntemde karşılaşılan zorluklar incelenmiştir. Çalışma sonucunda öğretmenlerin öncelikle seslerin öğrencilere tanıtılması esnasında ortaya çıkan zorluklardan bahsettikleri görülmüştür. Bahsedilen bir başka problem de hecelerin oluşturulması esnasında ortaya çıkan bağlama sorunları olmuştur. Bir başka problem ise kelimelerden cümle oluşturma sürecinin zorluğu olmuştur. Çalışma içerisinde problemlere dair detaylı sayısal analizlere yer verilmiş olup bu analizler öğretmenlerin belirttiği sorunları destekler nitelikte olmuştur (Kavak, 2019).

Aydın (2017), yapmış olduğu çalışmasında sınıf öğretmenlerinin okuma yazma öğretim sürecinde karşılaştığı sorunların çözümü için hizmet içi eğitim sistemi çözümünü incelemiştir (Aydın, 2017). Yapmış olduğu çalışmasının giriş kısmında öğretmenlerin neden hizmet içi eğitim alması gerektiğini araştırmıştır. Bu bağlamda, vurguladığı ilk problem; 2005-2006 eğitim-öğretim yılından itibaren okuma-yazma öğretiminde kullanılmaya başlanan ses temelli cümle yöntemi (STCY) tekniğinin eğitimini lisans eğitimi esnasında almamış olan öğretmenlerdir. Bu öğretmenler, STCY tekniğinin eğitimini almadıklarından dolayı her ne kadar daha önce okuma-yazma eğitimi vermiş olsalar dahi yeterince bilgi sahibi olmadıkları düşünülmektedir. Aynı konu ile ilişkili olarak bazı öğretmenlerin farklı lisans programlarından mezun olmaları sebebi ile hem yeni tekniklerde yetersiz olmaları hem de genel olarak ilk okuma yazma öğretiminde yanlış uygulamalar yaptıkları düşünülmektedir. Bu çalışmada öğretmenlerin yetersiz olduğu ya da hizmet içi eğitim almaları gereken problemlerin anket ve formlar ile tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca, tespit edilen konularda hali hazırda bir hizmet içi eğitim hizmetinin bulunup bulunmadığı da vurgulanmıştır (Aydın, 2017).

1.2. Amaç

Okuma-yazma eğitimi, insanların hayatları boyunca ihtiyaç duydukları en önemli öğrenme ihtiyaçlarından biridir. Bireylerin hayallerini gerçekleştirme, hayattaki zorluklarla mücadele edebilmesi, toplumun geri kalanı ile etkili şekilde iletişim kurabilmesi, geçmişten günümüze aktarılan yazılı ve görsel bilgilerin anlaşılabilmesi, kendisini yazılı ve sözlü olarak ifade edebilmesi için gereklidir. Okuma-yazma bireylerin sadece kendisini değil içinde bulunduğu toplumun ortalama gelişmişlik düzeyini de belirleyen unsurlardan bir tanesidir. Uygar toplumlarda bazı bireylerin her şeyi belirlemesi ve her problemi çözmesi beklenmez aksine her bireyin okuyarak ve yazarak topluma katkı sağlaması beklenir. Toplum içerisinde bir bireyin sorgulayabilmesi, analiz edebilmesi, düşüncelerini ifade edebilmesi için ön koşul, okuyup yazabilmesidir. İnsan hayatında bu kadar önemli olan okuma-yazma öğretim sürecinin doğru yönetilebilmesi için bu süreçte ortaya çıkan sorunların iyi analiz edilmesi gereklidir. Bu çalışmanın amacı, ilk okuma-yazma sürecinde ortaya çıkan sorunları ortaya koyan, araştıran ve sonuçlarını tartışan çalışmaların ele alınıp incelenmesidir.

1.3. Önem

İlk okuma-yazma öğretiminde öğretmen, aile, öğrenci ve öğretim programı temelli sorunların araştırılması bu alanda çalışan ve uygulayan öğretmenlere fayda sağlayacağı değerlendirilmektedir. Yapılan araştırmalar ve elde edilen sonuçlar hangi alan olursa olsun o alanın uygulayıcılarına yol gösterici olduğu ve o alana katkı sağladığı yapılan çalışmalarda görülmüştür. İlk okuma-yazma öğretiminde karşılaşılan sorunları konu alan bu çalışmada, ilk okuma-yazmaya etki eden parametreler ve sorunlar yapılan çalışmalarda incelenmiş ve çalışma içerisinde

tartışılmıştır. Elde edilen çalışma sonuçlarına da yer verilen bu çalışmada, araştırma sonuçlarının alan uygulayıcısı olan öğretmenlere yardımcı olacağı değerlendirilmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

İncelenen tezlerde yapılan araştırmalar 1 ve 2. Sınıf öğretmen, öğrencileri ve velileri üzerinde yapılmıştır. Araştırma verileri alt problemleri doğrudan içeren yüksek lisans tezlerine ve öğrenci, öğretmen, aile, öğretim programı anahtar sözcükleriyle tarama yapılan yüksek lisans tezlerine aittir.

2. Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın yöntemi, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama aracı ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Bu çalışmada nitel araştırma yönteminin çeşitlerinden biri olan doküman incelemesi kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analiz edilmesi için içerik analiz yaklaşımı kullanılmıştır.

Araştırma evrenini, Türkiye’de 2006-2022 yılları arasında yazılmış. “İlk okuma-yazma öğretiminde karşılaşılan sorunlar” alanında yapılmış. Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) Tez Merkezi’ne aktarılmış. Öğrenci, öğretmen, aile, öğretim programı anahtar sözcükleriyle taranmış yüksek lisans tezleri oluşturmaktadır.

Bu çalışmada, YÖK Tez Merkezi (tez.yok.gov.tr) kullanılarak elektronik ortamda ilk okuma-yazma öğretiminde karşılaşılan “öğrenci temelli sorunlar”, “öğretim programı temelli sorunlar”, “aile temelli sorunlar” ve “öğretmen temelli sorunlar” anahtar kelimeleri ile tarama yapılmış ve bu kapsamda 30 adet teze ulaşılmıştır.

Nitel araştırma yöntemi ile yapılan bu çalışmada doküman incelemesi, verilerinin analizinde ise içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışma kapsamında ilk okuma-yazma öğretiminde karşılaşılan sorunların tespitine yönelik yapılmış olan tezlere YÖK Tez Merkezi üzerinden elektronik ortamda ulaşılmıştır. Elde edilen tezler, bu çalışmanın alt problemlerine göre kategorize edilerek tezin yapım yılı, yöntemi, araştırma modeli, kullanılan veri toplama tekniği, verilerin analizi, konu, alt problemler ve tezlerin sonuçlarına ilişkin bulgular özet bilgi halinde sunulmuştur.

3. Bulgular ve Yorum

Çalışmanın bu bölümünde taranan tezlerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Çalışma kapsamında taranan tezlerin; yapım yılı, yöntemi, araştırma modeli, veri toplama teknik ve araçları, veri analiz teknikleri, konuları, alt problemleri, sonuçları ve önerilerine ait bulguları incelenmiştir.

3.1. Tezlerin Yapım Yılına İlişkin Bulgular

Elde edilen tezlerin yıllara göre dağılımı incelenmiştir (Tablo 3.1.1). Taranan tezlerin ilki 2006 yılında yapılmış olup son taranan tez ise 2022 yılında yapılmıştır. 2007, 2008, 2014 ve 2019 yıllarında ilk okuma yazma öğretimi ile ilgili tezlerde bir artış gözlenmiştir.

Tablo 3.1.1. Tezlerin yıllara göre dağılımı

Yazarlar	Yıl	Sayı	%
(Sönmez, 2006)	2006	1	3.3
(Bektaş, 2007; Kırca, 2007; Oçak, 2007; Samancı, 2007; Vural, 2007)	2007	5	16.6
(Değirmenci, 2008; Gülbaş, 2008; Yıldırım, 2008)	2008	3	10
(Aktürk, 2009; Yiğit, 2009)	2009	2	6.6
(Bulut, 2010)	2010	1	3.3
(Yazanoğlu, 2011)	2011	1	3.3
(Tutal, 2013)	2013	1	3.3
(Akça, 2014; Özcan, 2014; Şimşek, 2014; Uslu, 2014)	2014	4	13.3
(Aydın, 2017)	2017	1	3.3
(Eroğlu, 2018)	2018	1	3.3
(Calın, 2019; Çatalcı, 2019; Çiçek, 2019; Kavak, 2019; Kılınçer, 2019; Kıvrak, 2019)	2019	6	20
(G. Güneş, 2020; Kabaş, 2020)	2020	2	6.6
(Tabak, 2021)	2021	1	3.3
(Ülkeroğlu, 2022)	2022	1	3.3

3.2. Tezlerin Yöntemlerine İlişkin Bulgular

İncelenen tezlerde kullanılan yöntemler Tablo 3.2.1.'de verilmiştir. Tablo incelendiğinde en fazla kullanılan yöntemin karma araştırma yönteminin kullanıldığı görülmektedir. Karma araştırma yöntemi nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin her ikisinin de kullanıldığı yöntemdir. İkinci en çok kullanılan yöntem ise nicel araştırma yöntemidir. En çok kullanılan üçüncü yöntem ise nitel araştırma yöntemi olarak görülmektedir.

Tablo 3.2.1. Tezlerde kullanılan yöntemler

Tür	Yöntem	Sayı	%
Yüksek Lisans	Nicel	8	26.6
	Nitel	6	20
	Karma	10	33.3
	Betimsel	3	10
	Örnekleme	2	6.6
	Literatür araştırması	1	3.3

3.3. Tezlerde Kullanılan Araştırma Modelleri

Taranan tezler araştırma modeli açısından incelenmiştir. İnceleme sonuçları Tablo 3.3.1'de gösterilmiştir. Taranan tezlerin %66,6'sında araştırma modeli olarak tarama modeli kullanılmıştır. Tezlerin %20 sinde araştırma modeli belirtilmemiştir. Çalışmaların %6,6'sı literatür incelemesi modeli, yine %6,6'sı da durum çalışması araştırma modeli ile yapılmıştır.

Tablo 3.3.1. Tezlerde kullanılan araştırma modelleri

Tür	Model	Sayı	%
Yüksek Lisans	Tarama modeli	20	66.6
	Literatür incelemesi	2	6.6
	Durum çalışması	2	6.6
	Verilmemiş	6	20

3.4. Tezlerde Kullanılan Veri Toplama Teknikleri ve Kullanılan Araçlar

Taranan tezlerde 11 farklı veri toplama tekniği ve aracı kullanılmıştır. Bazı tezlerde birden fazla veri toplama tekniği ve aracına yer verilmiştir. Tablo 3.4.1.'de verilen veri toplama teknikleri ve araçları incelendiğinde en çok kullanılan veri toplama aracının %31,9 oran ile anket olduğu görülmektedir. İkinci en çok kullanılan veri

toplama aracı ise %27,6 oran ile yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış çeşitleri olan görüşme formları olmuştur.

Tablo 3.4.1. Tezlerde kullanılan veri toplama teknikleri ve kullanılan araçlar

Tür	Teknik-Araç	Sayı	%
Yüksek Lisans	Ölçek	6	12.7
	Görüşme formu	13	27.6
	Anket	15	31.9
	Gözlem	4	8.5
	Kelime testi	1	2.1
	Başarı testi	1	2.1
	Literatür taraması	3	6.3
	Doküman incelemesi	1	2.1
	Ön test – Son test	1	2.1
	Okuduğunu anlama testi	1	2.1
	Metropolitan okul olgunluğu testi	1	2.1

3.5. Tezlerde Kullanılan Veri Analiz Teknikleri

Taranan tezlerde kullanılan veri analiz teknikleri Tablo 3.5.1.'de verilmiştir. Tablo incelendiğinde frekans / yüzde tekniğinin %20 oran ile en çok kullanılan teknik olduğu görülmektedir. İkinci en çok kullanılan veri analiz tekniği ise %15,7 ile betimsel analiz tekniği olmuştur. Ayrıca bu istatistiksel analizlerin yapılabilmesi için tezlerin %30'unda IBM firmasına ait olan SPSS (Statistics is a Powerful Statistical Software) istatistiksel analiz yazılımının kullanıldığı belirtilmiştir.

Tablo 3.5.1. Tezlerde kullanılan veri analiz teknikleri

Tür	Teknik	Sayı	%
Yüksek Lisans	Frekans / Yüzde	14	20
	Standart sapma	7	10
	Aritmetik ortalama	6	8.5
	T-testi	6	8.5
	Tek yönlü varyans	4	5.7
	İki yönlü varyans	2	2.8
	Ki kare testi	2	2.8
	İçerik analizi	7	10
	Betimsel analiz	11	15.7
	Tukey testi	2	2.8
	Games Howels testi	3	4.2
	U testi	3	4.2
	Korelasyon analizi	1	1.4
	Ortalama fark önemlilik testi	1	1.4
	T2 testi	1	1.4

3.6. Taranan Tezlerin Konuları

Tablo 3.6.1.'de taranan tezlerin konuları görülmekte olup 13 farklı konu başlığı altında yazıldığı görülmektedir. İlk okuma yazma öğretiminde kullanılan yöntemler ile ilgili tezler %30 ile tabloda ilk sırada yer almaktadır. Ardından %13,3 ile öğretmen görüşlerine tezlerde yer verilmiştir. Üçüncü olarak ise %10 ile öğretim programı ve ilk okuma yazmaya etki eden faktörlere tezlerde yer verilmiştir.

3.7. Taranan Tezlerin Alt Problemleri

Taranan tezlere ait alt problemler kategoriler halinde Tablo 3.7.1.'de verilmiştir. Bu çalışmanın alt problemleri olan öğretmen temelli sorunlar, öğrenci temelli sorunlar, aile temelli sorunlar ve öğretmen temelli sorunlar, taranan tezlerin alt problemlerini kategorize etmede kullanılmıştır. Tablo incelendiğinde, taranan tezlerin alt problemleri kategorilere göre dengeli bir dağılım göstermektedir.

Tablo 3.6.1. Taranan tezlerin konuları

Tür	Konu	Sayı	%
Yüksek Lisans	İlk okuma yazma öğretiminde kullanılan yöntemler	9	30
	İlk okuma yazma öğretime etki eden faktörler	3	10
	İlk okuma yazma öğretiminde öğretmen yeterliliği	1	3.3
	İlk okuma yazma öğretiminde öğretim programı	3	10
	İlk okuma yazma öğretiminde öğretmen görüşleri	4	13.3
	İlk okuma yazma öğretiminde okul öncesi eğitimin etkisi	1	3.3
	İlk okuma yazma öğretiminde ailenin sosyo-ekonomik durumu	1	3.3
	İlk okuma yazma öğretiminde aile katılımının etkileri	1	3.3
	İlk okuma yazma öğretiminde dil gelişiminin etkileri	1	3.3
	İlk okuma yazma öğretiminde kelime dağarcığının etkileri	1	3.3
	İlk okuma yazma öğretiminde hazır bulunuşluk düzeyinin etkileri	1	3.3
	İlk okuma yazma öğretiminde okula başlama yaşının etkileri	2	6.6
	İlk okuma yazma alanında tez incelemesi	2	6.6

Tablo 3.7.1. Taranan tezlerin alt problemleri

Kategori	Alt problemler
Öğretmen	Öğretmen cinsiyetinin etkisi
	Öğretmenin mezun olduğu üniversitenin etkisi
	Öğretmen kıdeminin etkisi
	Öğretmenlere verilen hizmet içi eğitimlerin etkisi
	Öğretmenlerin öğretim programına ilişkin görüşleri
	Öğretmen yeterliliğinin etkisi
	Öğretmen iletişim becerisinin etkisi
Öğrenci	Öğrenci cinsiyetinin etkisi
	Okul öncesi eğitimin etkisi
	Dil gelişim düzeyinin etkisi
	Hazır bulunuşluk düzeyinin etkisi
	Kelime dağarcığının etkisi
	Okula başlama yaşının etkisi
	Arkadaş ve çevrenin etkisi
Dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerinin etkisi	
Aile	Ailenin sosyoekonomik düzeyinin etkisi
	Aile katılımının etkisi
	Aile öğrenim durumunun etkisi
	Ailedeki kardeş sayısının etkisi
	Anne-baba yaşının etkisi
Ailelerin öğretim programına ilişkin görüşleri	
Öğretim programı	Kelime testlerinin etkisi
	Sınıf mevcudunun etkisi
	Ses temelli cümle yönteminin etkisi
	Ders kitaplarının etkisi
	Bitişik eğik el yazısının etkisi
	Dik temel yazı kullanımının etkisi
	Müstakil sınıf ve birleştirilmiş sınıfın etkisi

3.8. Taranan Tezlerin Sonuçlarına İlişkin Bulgular

3.8.1. Öğretmen Temelli Sorunlar

Araştırmanın bu bölümünde taranan tezlerde elde edilen bulgular bu çalışmanın alt problemlerine göre kategorize edilerek verilmiştir. Tablo 3.8.1’de ilk okuma yazmada karşılaşılan öğretmen temelli sorunlara ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bu bulgulara göre öğretmenlerin ilk okuma yazma ile ilgili bilgi eksikliklerinin hizmet içi eğitim ile giderilebileceği belirlenmiştir. Öğretmenlerin çok sayıda öğrenci ve öğretmen ile görev yapmaları, zaman

çinde çok sayıda sorunu tecrübe etmeleri anlamına geldiğinden mesleki tecrübenin ilk okuma yazma başarısına olumlu yönde etki ettiği görülmüştür.

Tablo 3.8.1. Taranan tezlerin öğretmen temelli sorunlar ile ilgili sonuçlarına ilişkin bulgular

Kategori	Sonuçlar
Öğretmen	Öğretmenlerin mesleki tecrübeleri ilk okuma yazma başarısını arttırmaktadır Öğretmenlerin eksik kaldığı konuların hizmet içi eğitim ile tamamlanması ilk okuma yazma başarısını arttırmaktadır Öğretmen cinsiyeti ilk okuma yazma başarısını etkilememektedir Öğretmenlerin bilgi ve motivasyon eksiklikleri ilk okuma yazma başarısını olumsuz yönde etkilemektedir Öğretmenin teknolojiyi etkin kullanımı ilk okuma yazma başarısını olumlu yönde etkilemektedir Öğretmen-öğrenci iletişimi ilk okuma yazma başarısını olumlu yönde etkilemektedir Öğretmenlerin lisans dönemindeki başarılarının ilk okuma yazma başarısını etkilediğine ilişkin anlamlı bir sonuç elde edilememiştir

3.8.2. Öğrenci Temelli Sorunlar

Tezler ilk okuma yazmada karşılaşılan öğrenci temelli sorunlar açısından incelenmiştir ve sonuçlara ilişkin bulgulara Tablo 3.8.2’de yer verilmiştir. Taranan tezlerde öğrencilere ilişkin pek çok parametrenin araştırıldığı görülmüştür. Bu parametrelerden bazılarında birden fazla tezde yer verilmiş olup sonuçlarına vurgu yapılmıştır. Örneğin okul öncesi eğitimin önemi birden fazla tezde vurgulanmış olup okul olgunluğu gelişimine, kelime dağarcığı gelişimine ve ilk okuma yazma başarısına olumlu yönde etki ettiği görülmüştür. Birden fazla tezde vurgu yapılan bir başka parametre de okula başlama yaşı üzerine yapılan çalışmalardır. Okula başlama yaşının okul olgunluğu ve ilk okuma yazma başarısını etkilediğine dikkat çekilmiştir.

Tablo 3.8.2. Taranan tezlerin öğrenci temelli sorunlar ile ilgili sonuçlarına ilişkin bulgular

Kategori	Sonuçlar
Öğrenci	Okul öncesi eğitim ilk okuma yazma başarısını arttırmaktadır Okul olgunluğunu yakalamış çocukların ilk okuma yazma başarısını diğer çocuklara göre daha iyi olmaktadır Sınıf, çevre özellikleri, okul, demografik yapı, ve sınıf öğrenci sayıları ilk okuma yazma başarısını etkilemektedir. Teknolojinin etkin kullanımı ilk okuma yazma başarısını arttırmaktadır Kelime dağarcığı gelişiminin yüksek olması öğrencilerin ilk okuma yazma başarısını arttırmaktadır Cinsiyetin ilk okuma yazma başarısı üzerine bir etkisi olmadığı görülmüştür Okula başlama yaşı arttıkça okul olgunluğunun arttığı gözlenmiştir Bireysel farklılıklar ilk okuma yazma öğretiminde başarıyı belirleyici faktör olarak gözlenmiştir Öğrencilerin ön öğrenmeleri ve nitelikli materyaller ile karşılaşması ilk okuma yazma başarısını arttırmaktadır Öğrencinin devamı ya da devamsızlığı ilk okuma yazma başarısını etkilemektedir Öğretmen-öğrenci ilişkisi ilk okuma yazma başarısını etkilemektedir Öğrencinin fiziksel enerjisi ve sağlık durumu ilk okuma yazma başarısını etkilemektedir

3.8.3. Aile Temelli Sorunlar

Tezler ilk okuma yazmada karşılaşılan aile temelli sorunlar açısından incelenmiştir ve sonuçlara ilişkin bulgulara Tablo 3.8.3’te yer verilmiştir. Aile temelli sorunlardan en çok vurgu yapılan konu başlıkları ise ailenin sosyoekonomik durumu ile ailenin eğitim öğretim faaliyetlerine katılımı olmuştur. Sosyoekonomik durum yaşanan çevreyi, yaşanan evi, alınabilen materyalleri ve sağlanabilen diğer imkânları etkilediğinden dolayı ilk okuma yazma başarısını en çok etkileyen faktörlerden biri olmaktadır. Ailenin eğitim öğretim faaliyetlerine katılımı ise okul olgunluğu, kelime dağarcığı gelişimi, aile-öğrenci iletişimi, aile-öğretmen iletişimi gibi pek çok eğitim öğretim parametresini etkilediğinden dolayı ilk okuma yazma başarısını etkilemektedir.

Tablo 3.8.3. Taranan tezlerin aile temelli sorunlar ile ilgili sonuçlarına ilişkin bulgular

Kategori	Sonuçlar
Aile	Ailelerin eğitim-öğretim faaliyetlerine katılımı ilk okuma yazma başarısını arttırmaktadır Sosyoekonomik düzeyin yüksek olması ilk okuma yazma başarısını arttırmaktadır Ailenin eğitim düzeyinin yüksek olması ilk okuma yazma başarısını arttırmaktadır Ailenin mesleği ilk okuma yazma başarısını etkilemektedir Ailedeki birey sayısı azaldıkça aile-öğretmen iletişimi olumlu yönde etkilenmektedir Okul yönetiminin öğretmen-aile iletişimini güçlendirecek uygulamaları ilk okuma yazma başarısını arttırmaktadır Okulun bulunduğu çevre ve ailede konuşulan dilin niteliği ilk okuma yazma başarısını etkilemektedir Ailede ve çevrede Türkçe dışında bir dilin konuşuluyor olması ilk okuma yazma başarısını olumsuz yönde etkilemektedir

3.8.3. Aile Temelli Sorunlar

Tezler ilk okuma yazmada karşılaşılan öğretim programı temelli sorunlar açısından incelenmiştir ve sonuçlara ilişkin bulgulara Tablo 3.8.4'te yer verilmiştir. İlk okuma yazmayı etkileyen diğer pek çok parametrenin yanında, okulda uygulanmakta olan öğretim programı da etkileyen önemli faktörlerden bir tanesidir. Taranan tezlerde yapılan araştırmalarda mevcut ve geçmiş öğretim programları karşılaştırılmış olup avantaj ve dezavantajlarına yer verilmiştir. İlk okuma yazma için uygulanan öğretim programının yanında birinci sınıf öğrencilerine uygulanan okula uyum programının okul olgunluğu gelişimine olumlu yönde etki ettiğine de ayrıca vurgu yapılmıştır.

Tablo 3.8.4. Taranan tezlerin öğretim programı temelli sorunlar ile ilgili sonuçlarına ilişkin bulgular

Kategori	Sonuçlar
Öğretim programı	Öğretim programının uygulanması esnasında ve uygulama sonucunda değerlendirme araçları ile başarımın ölçülerek geri bildirim yapılması ilk okuma yazma başarısını arttırmaktadır Ses temelli cümle yöntemi ilk okuma yazmada kalıcı öğrenme sağlamaktadır Ses temelli cümle yöntemi ilk okuma yazmada öğrenme hızını arttırmaktadır Ses temelli cümle yöntemi ile ilk okuma yazmaya geçiş daha erken olmaktadır Okula uyum programının uygulanması okul olgunluğu gelişimini olumlu yönde etkilemektedir Bitişik eğik yazı ile ilk okuma yazmaya başlayan öğrencilerin dik temel harfler ile okuma yazmada zorluk çektikleri gözlenmiştir Ses temelli cümle yönteminde okuduğunu anlamada sorunlar yaşanmaktadır

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada, sınıf öğretmenlerinin ilk okuma yazmada karşılaştıkları sorunların belirlenmesine yönelik yapılan yüksek lisans tezleri incelenmiştir. Bu kapsamda taranan tezler; yapım yılı, yöntemi, araştırma modeli, veri toplama teknik ve araçları, veri analiz teknikleri, konuları ve ilk okuma-yazma öğretiminde öğretmen temelli sorunlar, öğrenci temelli sorunlar, aile temelli sorunlar, öğretim programı temelli sorunlar alt problem olarak belirlenmiştir. Belirlenen alt problemler kavramsal olarak açıklanmış ve ardından bu konuda yapılmış 30 adet yüksek lisans tezi incelenerek elde edilen bulgulara ve sonuçlara yer verilmiştir.

Elde edilen tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde tezlerin ilki 2006 yılında yapılmış olup son tez ise 2022 yılında yapılmıştır. Araştırmada en fazla sayıda tez 2007 yılına aittir. Tezlerde kullanılan yöntemler incelendiğinde %33,3 ile en fazla karma araştırma yönteminin kullanıldığı görülmüştür. Taranan tezlerde araştırma modeli açısından incelendiğinde %66,6 ile tarama modelinin en fazla tercih edilen model olduğu görülmüştür. Tezlerde kullanılan veri toplama teknikleri ve kullanılan araçlar incelendiğinde en çok kullanılan veri toplama aracının anket olduğu görülmüştür. Anket dışında diğer veri toplama araçları görüşme formlarıdır. Tezlerde kullanılan veri analiz teknikleri frekans, yüzde tekniği, betimsel ve içerik analiz tekniği olmuştur. Tezler konuları açısından incelendiğinde 13 farklı konu başlığı görülmüştür. Taranan tezlerin alt problemleri ise öğretmen temelli sorunlar, öğrenci temelli sorunlar, aile temelli sorunlar ve öğretim programı temelli sorunlar başlıkları altında toplandığı görülmüştür.

Öğretmenlerin mesleki tecrübelerinin ilk okuma yazma eğitimi başarısını etkilediği yapılan çalışmalarla belirlenmiştir. Tecrübeli bir öğretmenin, mesleğe yeni başlayan bir öğretmene göre ilk okuma yazma öğretiminde daha başarılı olduğu görülmüştür. Ancak bazı durumlarda öğretmenin tecrübeli olup olmadığına bakılmaksızın öğretmenin eksik kaldığı durumlar saptanmıştır. Bu durumlarda hizmet içi eğitim yolu ile bu eksikliğin giderilip giderilemeyeceği araştırılmıştır. Araştırma sonucunda hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin, almayan öğretmenlere göre sorun yaşanan konuda daha başarılı oldukları tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalarda genellikle cinsiyet faktörü de araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırma sonuçları analiz edildiğinde cinsiyet faktörünün anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmüştür. Her türlü iş ortamında olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de motivasyon eksikliği başarıyı düşüren etkenlerden bir tanesidir. Yine yapılan araştırmalarda motivasyonu yüksek olan öğretmenin daha başarılı olduğu görülmüştür. Öğretmen başarısı ile ilgili bir başka parametre de öğretmenlerin sınıf içi ve dışında teknolojiyi ne kadar etkin kullandıklarıdır. Taranan tezlerde teknolojiyi etkin kullanan öğretmenlerin ilk okuma yazma öğretiminde daha başarılı oldukları görülmüştür.

Öğretmenlerin sınıf içi ve dışı öğrenci iletişimi, okul ile ilgili pek çok parametreyi etkileyen etkenlerden biridir. Öğretmen-öğrenci ilişkisi öğretmenin motivasyonunu doğrudan etkilediği gibi öğrencinin de başarısını pek çok yönden etkilemektedir. Öğretmen-öğrenci ilişkisinin iyi olduğu sınıflarda ilk okuma yazma başarısının yüksek olduğu görülmüştür. Bazı araştırmalarda öğretmenlerin lisans öğrenimi esnasındaki başarısı da araştırma parametresi olarak kullanılmıştır. Bu araştırmaların sonuçlarında lisans öğrenimi esnasındaki başarının ilk okuma yazma başarısına anlamlı bir etki yapmadığı görülmüştür.

Öğrencilerin okul öncesi eğitim almalarının ilk okuma yazma başarısına etkisi tezlerde sıklıkla araştırılan konulardan bir tanesidir. Araştırma sonuçlarına göre okul öncesi eğitim; hazır bulunuşluk seviyesini, okul olgunluğunu, fiziksel becerileri, kelime dağarcığı seviyesini etkilediği tespit edilmiştir. Yine bu parametrelerinin ilk okuma yazma başarısına olan etkileri araştırıldığında olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Birinci sınıf öğrencilerinin başarısını etkileyen en önemli faktörlerden biri de okul olgunluğu parametresidir. Buna göre okul olgunluğu seviyesi yüksek olan öğrencilerin ilk okuma yazma başarısının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Okulun fiziksel özellikleri ve sınıf mevcudu hem öğretmenleri hem de öğrencileri etkileyen faktörlerden bir tanesi olduğu yapılan çalışmalarda görülmüştür. Buna göre fiziksel şartları iyi olan ve sınıf mevcudu düşük olan okulların öğrencilerinin ilk okuma yazma başarısının daha iyi olduğu görülmüştür. İlk okuma yazma aşamasında olan çocukların olabildiğince çok duyu organlarına hitap edilmesinin başarıyı arttırdığı yapılan çalışmalarda görülmüştür. Eğitim öğretimde teknoloji kullanımının çok sayıda duyu organına hitap etmesinin ilk okuma yazma öğretiminde başarıyı arttırdığı taranan tezlerde görülmüştür. Taranan tezlerdeki araştırma parametrelerinden bir tanesi de öğrenci cinsiyeti olmaktadır. Yapılan analizlerde öğrenci cinsiyetinin ilk okuma yazma başarısında anlamlı bir fark yaratmadığı görülmüştür. İlk okuma yazma aşamasında olan öğrenciler için en önemli parametrelerden bir tanesinin de okula başlama yaşı olduğu görülmüştür. Yapılan araştırmalarda 66 ay ve altında okula başlayan öğrencilerin ilk okuma yazma başarısının 67 ay ve üzerine göre daha düşük olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin sahip olduğu karakterlerin de ilk okuma yazma başarısında etkili faktörlerden biri olduğu görülmüştür. Buna göre sabırlı olan, iletişimi güçlü olan öğrencilerin ilk okuma yazma başarılarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Ailenin ve okulun sağladığı materyaller de ilk okuma yazma başarısında etkili faktörlerden bir tanesidir. Daha nitelikli materyallere sahip olan öğrencilerin ilk okuma yazmada daha başarılı olduğu görülmüştür. Öğrencilerin okula devamı da başarıyı etkileyen önemli parametrelerden bir tanesidir. Derslere devam eden öğrencilerin ilk okuma yazma başarısı dâhil okul ile ilgili pek çok parametrede daha başarılı oldukları görülmüştür. Öğrencilerin öğretmenleri ile kurduğu ilişki de öğrencilerin ilk okuma yazma başarısını doğrudan etkileyen parametrelerden bir tanesidir. Öğretmeni ile daha iyi ilişkiler kuran öğrencilerin ilk okuma yazma başarılarının daha yüksek olduğu yapılan araştırmalarda tespit edilmiştir. İnsan sağlığı parametresi hayatın geneline etkileyen bir parametredir. Sağlığı yerinde olan ve enerjisi yüksek olan öğrencilerin ilk okuma yazma başarısının yüksek olduğu görülmüştür.

Ailelerin eğitim öğretime faaliyetlerine katılım sağlamaları taranan tezlerdeki araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin okul olgunluğunu ve genel başarısını olumlu yönde etkileyen unsurlardan biridir. Bir başka etken olan sosyoekonomik durum, öğrencilerin hayatının geneline etkileyen unsurlardan biridir. Öğrencinin yaşadığı ortam, gittiği okul, sağlanan materyaller ve diğer eğitim öğretim destekleri ailenin sosyoekonomik durumuna bağlıdır. Araştırma sonuçlarına göre sosyoekonomik durumu yüksek olan öğrencilerin ilk okuma yazma başarısı daha yüksektir. Ailelerin sahip oldukları meslek de öğrencilerin hayatını etkileyen unsurlardan bir

tanesisidir. Öğrencilere yeterli imkânları verebilen ve zaman ayırabilen ailelerin çocuklarının ilk okuma yazma başarıları daha yüksek olmaktadır. Ailedeki birey sayısının az olması, ailenin öğrenci ile daha yakın ilişkiler kurarak daha fazla destek vermesinden dolayı ailedeki birey sayısı azaldıkça ilk okuma yazma başarıları artmaktadır. Öğretmen-aile iletişimi de ilk okuma yazma başarısını etkileyen unsurlardan biri olarak araştırma sonuçlarına yansımıştır. Öğretmeni ile iyi ilişkiler kuran ailelerin çocuklarının ilk okuma yazma başarıları diğerlerine göre daha iyi olmaktadır. Aile içerisinde konuşulan Türkçe'nin niteliği ya da aile içerisinde konuşulan dilin Türkçe olup olmaması da ilk okuma yazma başarısını etkileyen unsurlardandır. Aile içerisinde daha düzgün bir Türkçe'nin kullanılıyor olması ya da Türkçe dışında bir dilin konuşulmaması da ilk okuma yazma başarısını arttıran unsurlardandır.

Öğretim programları, altyapı, öğrenci ve öğretmenler dışında ilk okuma yazma başarısını etkileyen unsurlardandır. Öğretim programlarının doğru anlaşılması, çıktılarının ölçülmesi ve bu çıktılarda geri dönüşler alınarak uygulanması ilk okuma yazma başarısını arttırdığı görülmüştür. Günümüz itibari ile ilk okuma yazmada öğretim programı olarak ses temelli cümle yöntemi uygulanmaktadır. Öncelikle seslerin öğretildiği bu yöntemde öğrenme hızını arttırdığından dolayı ilk okuma yazmaya geçiş daha erken olmaktadır. Ancak bu yöntemde okuduğunu anlama diğer yöntemlere göre daha geç gerçekleşmektedir. Taranan tezlerde öğretim programları ile vurgu yapılan bir konu da öğretim programları değiştirilirken öğretmen ile birlikte ailelerin de bu konularda bilgilendirilmesi gerektiği hususudur. Aile katılımının önemine bu çalışma kapsamında değinilmiş olup ilk okuma yazma başarısını arttıran unsurlardan olduğu belirtilmiştir.

Bu çalışmada elde edilen bulgular, ilk okuma yazma eğitiminde karşılaşılan sorunların çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bulgular üzerinden tartışma yapıldığında, farklı parametrelerin birbirleri ile olan ilişkilerinin ilk okuma yazma başarısını önemli ölçülerde etkilediği görülmektedir. Bu durum, eğitimin bireysel ve çevresel faktörlerin etkileşiminde nasıl şekillendiğini anlamak için kapsamlı bir bakış açısı gerektirdiğini göstermektedir.

İlk okuma yazma eğitiminde öğrenci temelli sorunların başında okul öncesi eğitimin eksikliği, yetersiz el-göz koordinasyonu ve okul olgunluğunun sağlanamaması gibi faktörler gelmektedir. Bulgular, okul öncesi eğitim alan öğrencilerin, almayanlara göre daha başarılı olduklarını ortaya koymuştur. Bu sonuçlar, Kırcı (2007) ve Ülkeröglü (2022) gibi çalışmalarla uyumlu olup, çocukların erken yaşta eğitimle kazandıkları temel becerilerin, ilerleyen aşamalarda başarıları için belirleyici olduğunu göstermektedir. Özellikle kelime dağarcığının zenginleştirilmesi ve el-göz koordinasyonunu geliştirici etkinliklerin, bu eğitim sürecinde olumlu etkiler sağladığı belirlenmiştir. Ancak, bu faktörlerin birbiriyle olan ilişkileri daha ayrıntılı çalışmalarla ele alınmalıdır.

Araştırma bulguları, ailelerin sosyoekonomik durumunun öğrenci başarısı üzerinde kritik bir rol oynadığını göstermiştir. Vural'ın (2007) çalışmasında da vurgulandığı gibi, ailelerin çocukları için uygun çalışma alanları ve materyaller sağlaması, çocukların başarı oranlarını anlamlı bir şekilde artırmaktadır. Bununla birlikte, sosyoekonomik seviyesi düşük ailelerin, eğitime katılımlarını arttıracak destekleyici programların geliştirilmesi gerekliliği de önem kazanmaktadır. Bunun yanı sıra, ailenin eğitim seviyesinin öğrencinin okul başarısına olumlu etkileri, ailelerin bu sürece aktif olarak dahil edilmesiyle daha etkili hale getirilebilir.

Araştırmada, öğretmenlerin mesleki tecrübelerinin ve aldıkları hizmet içi eğitimlerin, ilk okuma yazma başarısını etkileyen temel unsurlar olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin teknoloji kullanımındaki yetkinlikleri ve öğrenci-veli iletişimindeki becerileri, başarı oranlarını artırmaktadır. Ancak, öğretmenlerin bu becerileri geliştirme süreçlerinde karşılaştıkları engeller üzerine daha fazla çalışma yapılmalıdır. Aydın (2017)'in belirttiği gibi, hizmet içi eğitim programlarının daha kapsamlı hale getirilmesi, bu eksikliklerin giderilmesinde etkili olabilir.

Ses temelli cümle yöntemi, başlangıç aşamasında hızlı bir öğrenme sağlasa da okuduğunu anlamaya dair yaşanan sorunlar, yöntemin bu açıdan geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Kavak (2019) bu yöntemin avantajlarını vurgularken, başlangıçta karşılaşılan zorluklara da dikkat çekmiştir. Bunun yanı sıra, öğretim programlarının uygulanmasında öğretmen ve velilere yönelik bilgilendirme toplantıları ve eğitim materyallerinin daha çeşitli hale getirilmesi önerilmektedir.

Öğretmenlerin mesleki tecrübelerinin önemine bu çalışmada daha önce vurgu yapılmıştır. Mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin mesleki tecrübelerden faydalanabilmesi için tecrübeli öğretmenler ile hizmet içi eğitimler, seminerler ve diğer etkinliklerle bir araya getirilmeleri, öğrencilerin ilk okuma yazma başarısına katkı sağlayacağı

değerlendirilmektedir. Ayrıca genel olarak öğretmenlerin yeni öğretim programları, yeni bilgiler ve yeni teknolojiler ile ilgili düzenli olarak hizmet içi eğitimlere tabi tutulmaları ilk okuma yazma başarısını açısından faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Bilgi ve tecrübe dışındaki başarıyı etkileyen bir başka faktörde öğretmenlerin motivasyonlarıdır. Öğretmenlerin başta özlük haklarının iyi düzeyde tutulması olmak üzere, buldukları yerleşim birimi, okul, veliler ve öğrenciler ile ilgili tanıtıcı faaliyetlerin yapılması motivasyonlarını olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Öğretmenlerin kendi alanlarındaki gelişen teknolojileri takip etmeleri ilk okuma yazma başarısını olumlu yönde etkilediğinden daha önce bahsedilmiştir. Bu bağlamda öğretmenlerin teknolojiyi takip edebilmeleri için okullarda gerekli alt yapı ve materyallerin sağlanmasının ilk okuma yazma başarısına olumlu yönde katkı yapacağı değerlendirilmektedir.

Öğrencilerin mevcut düzenlemelere göre okul öncesi eğitim almaları zorunlu değildir. Ancak yapılan çalışmalarda görüldüğü üzere okul öncesi eğitimin kelime dağarcığı, okula hazır bulunuşluk düzeyi, fiziksel gelişim düzeyi gibi önemli parametreleri etkilemektedir. Buna göre ailelerin çocuklarına okul öncesi eğitim aldirmalarının ilk okuma yazma başarısını olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Teknoloji kullanımının ilk okuma yazma başarısını olumlu yönde etkilediğine daha önce değinilmiştir. Buna göre ilk okuma yazma çağına gelmiş olan çocuklara teknolojinin doğru kullanımının öğretilmesinin ilk okuma yazma başarısına katkı sağlamaktadır. Bireysel farklılıklar hayatın her alanında olduğu gibi okula başlangıç aşamasında da etkili olmaktadır. Başarıyı olumsuz yönde etkileyebilecek farklılıklar ile ilgili hem ailelerin hem de okuldaki öğretmen ve rehber öğretmenlerin etkin şekilde üzerinde durarak bu problemi çözmelerinin ilk okuma yazma başarısını olumlu yönde etkileyeceği değerlendirilmektedir.

Ailelerin eğitim-öğretim faaliyetlerine katılımı ilk okuma yazma sürecini olumlu yönde etkilemektedir. Buna göre ailelerin bu sürece katılmasını sağlayacak hem yerel hem de ulusal düzeyde etkinliklerin yapılması sürece olumlu yönde katkı sağlayacaktır. Okul-aile iş birliği eğitim öğretim faaliyetlerini olumlu yönde etkilemektedir. Buna göre okul yönetimlerinin aileleri okul ile iş birliğine teşvik etmek için etkinlikler yapması ilk okuma yazma sürecini olumlu yönde etkileyecektir. Ailede Türkçe dışında dillerin konuşulduğu ailelerde, ailelere öğretim programı ile ilgili çeşitli etkinliklerle bilgi verilmesi ve eğitim öğretime katılımlarının sağlanmasının ilk okuma yazma sürecinde etkili olduğu görülmüştür.

Kaynakça | References

- Akça, B. (2014). *İlkokul birinci sınıf öğretim programına yönelik öğretmen ve veli görüşlerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Aktay, G., & Aktay, E. G. (2020). İlkokul Öğrencilerinin Dinleme ve Konuşma Becerilerine İlişkin Metaforik Algıları. *International Journal of Language Academy*, null(33), 143–158. doi:10.29228/IJLA.42690
- Aktürk, Y. (2009). *İlk okuma-yazma öğretiminde “ses temelli cümle yöntemi” nin uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşleri (şanlıurfa/viraneşehir örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Altun, S., Çetin, Ö., & Bay, D. (2014). Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmalarına Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 244–263. doi:10.12780/UUSB281
- Arslan, A. (Gürsel), & Tertemiz, N. (2004). İlköğretimde bilimsel süreç becerilerinin geliştirilmesi. *The Journal of Turkish Educational Sciences*, 2(4), 479–492. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/tebd/issue/26126/275209>
- Aydın, H. (2017). *Sınıf öğretmenlerinin okuma yazma öğretiminde karşılaştıkları sorunların hizmet içi eğitim ile giderilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Başar, M., & Gürbüz, H. M. T. (2020). İlk okuma ve yazma öğretiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 8(1), 1–20. doi:10.35233/OYEA.666563
- Başaran, I. (2004). Etkili öğrenme ve çoklu zekâ kuramı: bir inceleme. *Ege Journal of Education*, 5(1), 7–15. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/egeefd/issue/4920/67308>
- Bektaş, A. (2007). *Ses temelli cümle yöntemiyle gerçekleştirilen ilk okuma-yazma öğretiminin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Bulut, A. K. (2010). *Eğitimde ses temelli cümle yöntemi uygulanan öğrencilerin okuma yazmaya geçişlerinde etkili olan faktörlerin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Calın, T. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin ilkokuma-yazma öğretimine ilişkin görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Çatalcı, M. (2019). *Okuma yazma öğretiminde dik temel harflerin kullanımının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Çiçek, M. (2019). *Türkiye’de ilk okuma yazma alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Değirmenci, M. (2008). *İlk okuma yazma öğretiminde ses temelli cümle yönteminin uygulanmasına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Doğan, Y. (2010). Dinleme becerisini geliştirmede etkinliklerden yararlanma. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (27), 263–274. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/tubar/issue/16968/177233>
- Dönmezler, E. (2016). Okul Öncesi Dönemde Uygulanan Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmalarının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi. *Turkish Journal of Primary Education*, 1(1), 42–53. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/tujped/issue/32340/370012>
- Eratay, E. (2011). Okul öncesi çocuklarında davranış problemleri. *Education Sciences*, 6(3), 2347–2362. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/nwsaedu/issue/19819/212066>
- Eroğlu, M. (2018). *Ses temelli cümle öğretim yöntemine ilişkin öğretmen görüşleri (diyarbakır örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Erzincan Binalı Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Gülây, H. (2011). 5-6 yaş grubu çocuklarda okula uyum ve akran ilişkileri. *Electronic Journal of Social Sciences*, 10(36), 1–10. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/esosder/issue/6150/82585>
- Gülbaş, Ç. (2008). *Yeni ilköğretim 1. Sınıf ilkokuma yazma dersi öğretim programı uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

- Güneş, F. (2013). Okuma Yazma Öğrenme Yaşı / Age for Learning Literate. *Journal of Theory and Practice in Education*, 9(4), 280–298. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/eku/issue/5458/74014>
- Güneş, G. (2020). *İlk okuma yazmayı farklı yazı türleriyle öğrenen sınıf öğretmenleri adaylarının bitişik eğik yazı ve dik temel yazıyı kullanım durumları* (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.
- Kabaş, İ. (2020). *Sınıf öğretmenlerinin ilk okuma yazma öğretimi öz yeterlik algıları ile ilk okuma yazma öğretim programına bağlılıkları* (Yüksek Lisans Tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Karagöz, B., & Şeref, İ. (2020). Yazma Becerisiyle İlgili Makaleler Üzerine Bir İnceleme: Web of Science Veri Tabanında Eğilimler. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(1), 67–86. doi:10.16916/ADED.619090
- Kavak, G. (2019). *Ses temelli cümle yönteminin uygulama aşamalarında ortaya çıkan sorunlar* (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kılınçer, Ç. (2019). *1. Sınıf öğrencilerinin okuma ve yazmaya geçiş sürecini etkileyen faktörlerin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (bingöl ili örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Kırca, M. A. (2007). *Okul öncesi eğitimin ilköğretim birinci sınıf çocuklarının okula hazır bulunuşluklarına etkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kıvrak, Z. (2019). *Öğretmenlerin gözünden ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin okuma yazma süreçlerine ailelerin katılımının etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Maciej, S., Becker, F. G., Cleary, M., Team, R. M., Holtermann, H., The, D., ... (2015). فاطمی, ح. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Resimli Öykü Kitabı Okuma Etkinlikleri ile Çocukların Dil Gelişimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Uniwersytet Śląski*, 7(1), 343–354. doi: 10.2/JQUERY.MIN.JS
- Metin, G. T., & Gökçay, G. (2014). Bebeklik ve Erken Çocukluk Döneminde Kitap Okuma: Çocuk Sağlığı İzlemlerinde Etkili Bir Gelişim Önerisi. *Çocuk Dergisi*, 14(3), 89–94. doi: 10.5222/J.CHILD.2014.089
- Oçak, S. (2007). *İlköğretim birinci sınıf öğrencilerinin dil gelişim düzeyleri ile okuma-yazma başarısı arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özbay, M. (2006). Okuma Eğitiminde Çevre Faktörü. *Eurasian Journal of Educational Research*, 0(24), 161–170. Retrieved from <http://search/yayin/detay/64544>
- Özben, K. (2000). Birleştirilmiş sınıf uygulamasında karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale University Journal of Education*, 8(8), 162–171. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/pauefd/issue/11135/133191>
- Özcan, E. (2014). *Birinci sınıf öğrencilerinin bilişsel okul olgunluğu düzeylerinin okuma yazmayı öğrenme sürecine olan etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Saçkes, M. (2013). Erken çocukluk eğitiminde önem verilmesi gereken gelişimsel alanlar: Anne-baba ve öğretmen önceliklerinin karşılaştırılması. Doi:10.12738/estp.2013.3.1634
- Sağırılı, M., Atik, U., Âli, H., & Eğitim, Y. (2022). Öğretmen Görüşlerine Göre Ses Esaslı İlk Okuma Yazma Öğretiminde Karşılaşılan Güçlükler. *Erzincan University Journal of Education Faculty*, 24(3), 376–389. doi:10.17556/ERZIEFD.1057284
- Samancı, S. (2007). *Ses Temelli Cümle Yöntemiyle Okuma Yazma Öğretiminde İlköğretim Birinci Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Problemler* (Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Şimşek, M. (2014). *İlkokul 1. Sınıf 60-72-84 aylık karma yaş grubu çocukların öğrenim gördüğü sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Soner, O. (2013). Aile uyumu, öğrenci özgüveni ve akademik başarı arasındaki ilişkiler. *Marmara University Atatürk Education Faculty Journal of Educational Sciences*, 12(12), 249–260. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/maruaebd/issue/381/2393>
- Sönmez, M. (2006). *Ses Temelli Cümle Yönteminin Uygulanmasında Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Önerileri* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Sınıf Öğretmenlerinin İlk Okuma Yazma Öğretiminde Karşılaştığı Sorunları Belirlemeye Yönelik
Yüksek Lisans Tezlerinin İncelenmesi

- Tabak, B. (2021). *İlk okuma yazma öğretimine etki eden temel faktörlerin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi* (Yüksek Lisans). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, İstanbul.
- Tarcan, A. (2019). Babıldama döneminde okuma taklidi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(69), 373–384. doi:10.17755/ESOSDER.466084
- Taşdemir, M., & Taşdemir, A. (2010, August 1). Okullarda Başarı ve Başarısızlık Olgusu: Tipik Öğrenci Davranışları Yönüyle Bir Durum Araştırması. *Journal of Uludağ University Faculty of Education*. Bursa Uludağ University. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/uefad/issue/16692/173494>
- Tatal, Ö. (2013). *İlk okuma-yazma öğrenmede okula başlama yaşının okuma-yazma başarısına etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.
- Tatal, Ö., & Oral, B. (2015). İlk okuma-yazma öğrenmede okula başlama yaşının okuma-yazma başarısına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (24), 96–121. doi:10.14582/DUZG
- Ülkeroğlu, O. (2022). *Öğretmenlerin ilk okuma yazma öğretiminde karşılaştığı sorunlar ve COVID-19 sürecindeki ilk okuma yazma öğretiminde yaşanan sorunların karşılaştırılması*. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Uslu, S. (2014). *Yenilenen İlkokul Basamağında Gerçekleştirilen Okuma Yazma Öğretim Sürecine İlişkin Öğretmen Görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Vural, S. (2007). *Ailenin sosyoekonomik düzeyinin birinci sınıf öğrencilerinin aile-öğretmen iletişimi ve okuma yazma başarısıyla ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Yazanoğlu, G. (2011). *İlköğretim birinci sınıf öğrencilerinde kelime dağarcığı gelişiminin ilkokuma yazma başarısı ve sosyoekonomik düzey ile ilişkisi*. Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Yiğit, V. (2009). *Ses temelli cümle yöntemi ile ilk okuma yazma öğretim sürecinde karşılaşılan güçlükler ve bu güçlüklerle baş etme stratejilerinin belirlenmesi; (Şırnak ili örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yıldırım, M. (2008). *Birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okullarında ses temelli cümle öğretimi yöntemi ile ilk okuma yazma öğretimi sırasında karşılaşılan güçlükler* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.



SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE TEKNİK ARAŞTIRMALAR
DERGİSİ

A Theoretical Research on Sustainability in the Fashion Industry

Meltem DİKTAŞ^a , Sertaç ARI^b , V. Özlem AKGÜN^c 

^aSelçuk University, Karapınar Aydoğanlar Vocational School, Department of Management and Organization, mdiktas@selcuk.edu.tr, ROR ID: <https://ror.org/045hgzm75>

^bSelçuk University, Karapınar Aydoğanlar Vocational School, Department of Property Protection and Security, sertacari@selcuk.edu.tr, ROR ID: <https://ror.org/045hgzm75>

^cSelçuk University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, International Trade and Finance, ozlemakgun@selcuk.edu.tr, ROR ID: <https://ror.org/045hgzm75>

Abstract

The concept of sustainable fashion has been widely used in the literature and industry in recent years. It is seen that the rapid change of fashion trends and the increasing production and consumption rate in the garment industry bring negative environmental impacts. For this reason, the priority of sustainability in the context of the fashion industry is focused on improving existing fashion systems by prioritizing ecological integrity and social order. In this study, firstly, sustainability and its importance are emphasized and sustainability in the fashion industry is discussed. Examining the radical changes in the fashion industry, which has an important place in the economies of countries, which is changing and growing, and analyzing the practices and studies of brands that have an important positioning in the fashion industry regarding sustainability in fashion are analyzed within the framework of sustainable marketing. In this research, which provides examples of sustainability strategies applied in the fashion industry; it is aimed to raise awareness among producers, consumers and researchers, to draw attention to sustainable fashion and to make suggestions to relevant sector professionals.

Keywords

Sustainability, Sustainable Fashion, Sustainable Marketing Strategies

Citation

Diktaş, M., Arı, S., Akgün, V., Ö. (2024), A Theoretical Research on Sustainability in the Fashion Industry. *Selcuk University the Journal of Social and Technical Researches*, 24, 34-45.

<http://dx.doi.org/10.59768/sustad.2024.14>

Article Type	Review Article
Date of Submission	28.11.2024
Date of Acceptance	25.12.2024
Date of Publication	31.12.2024
Peer-Review	Double anonymized- Two External *This article is an expanded version of the abstract presented at the 6th International Conference on Entrepreneurship for Sustainability and Impact (ESI) held on 17-19/10/2023.
Ethical Statement	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Plagiarism Checks	Yes - iThenticate
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	sosyoteknik@selcuk.edu.tr
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Moda Endüstrisinde Sürdürülebilirlik Üzerine Teorik Bir Araştırma

Meltem DİKTAŞ^a , Sertaç ARI^b , V. Özlem AKGÜN^c 

^aSelçuk Üniversitesi, Karapınar Aydoğanlar Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü
mdiktas@selcuk.edu.tr, ROR ID: <https://ror.org/045hgzm75>

^bSelçuk Üniversitesi, Karapınar Aydoğanlar Meslek Yüksekokulu, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü
sertacari@selcuk.edu.tr, ROR ID: <https://ror.org/045hgzm75>

^cSelçuk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Finansman
ozlemakgun@selcuk.edu.tr, ROR ID: <https://ror.org/045hgzm75>

Öz

Sürdürülebilir moda kavramı, son yıllarda literatürde ve endüstride yaygın olarak kullanılmaktadır. Moda trendlerinin hızlı değişimi ve giysi endüstrisindeki artan üretim ve tüketim oranlarının çevresel olumsuz etkiler yarattığı gözlemlenmektedir. Bu nedenle, moda endüstrisinin sürdürülebilirlik bağlamındaki önceliği, ekolojik bütünlük ve toplumsal düzeni ön planda tutarak mevcut moda sistemlerini iyileştirmeye odaklanmaktadır. Bu çalışmada, öncelikle sürdürülebilirlik ve önemi vurgulanmakta ve moda endüstrisinde sürdürülebilirlik ele alınmaktadır. Ülkelerin ekonomilerinde önemli bir yere sahip olan moda endüstrisindeki radikal değişiklikler incelenmekte, değişim ve büyüme içinde olan bu endüstride sürdürülebilirlik konusunda önemli bir konumda bulunan markaların uygulamaları ve yapılan çalışmalar, sürdürülebilir pazarlama çerçevesinde analiz edilmektedir. Moda endüstrisinde uygulanan sürdürülebilirlik stratejilerine örnekler sunan bu çalışmada; üreticiler, tüketiciler ve araştırmacılar arasında farkındalık yaratılması, sürdürülebilir moda dikkat çekilmesi ve ilgili sektör profesyonellerine önerilerde bulunulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir Moda, Sürdürülebilir Pazarlama Stratejileri

Atıf Bilgisi

Diktaş, M., Arı, S., Akgün, V., Ö. (2024), Moda Endüstrisinde Sürdürülebilirlik Üzerine Teorik Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 24, 34-45.

<http://dx.doi.org/10.59768/sustad.2024.14>

Makale Türü	Derleme
Geliş Tarihi	28.11.2024
Kabul Tarihi	25.12.2024
Yayın Tarihi	31.12.2024
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	* Bu makale, 17-19/10/2023 tarihlerinde düzenlenen 6. Sürdürülebilirlik ve Etki için Girişimcilik Uluslararası Konferansı'nda (ESI) sunulan özetin genişletilmiş versiyonudur. Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması	Yapıldı – iThenticate
Etik Bildirim	sosyoteknik@selcuk.edu.tr
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Introduction

The development of technology, industrialization, the change of consumption habits of individuals and the rapid growth of the consumer society have shown themselves in many sectors in a way that they will lead to ecological and social problems as well as economic developments. The rapid increase in the world population, the increasing destruction of natural resources with industrialization, the uncontrolled increase and diversification of consumer demands and needs, and the unconscious consumption habits that have emerged as a result have begun to be met with reactions by both civil society organizations and conscious consumers. Consumers are now more aware of the ecological and ethical problems of the goods they purchase and are changing their shopping habits as a result (Shirvanimoghaddam, 2020; Grazzini et al., 2021). From the perspective of the fashion industry discussed in this theoretical study, efficient mass production in low-cost countries leads to low clothing prices, leading consumers to impulsive purchases and unsustainable consumption behavior. Problems such as excessive consumption, very short lifespan of products and premature disposal of products lead to concerns about sustainability today (Niinimäki, 2013). At this point, the increasing awareness of the destructive effect of the accelerating consumption worldwide has brought the efforts to protect the natural balance to the forefront, and sustainability has become one of the most critical issues in today's production and consumption discussions. With the impact of globalization on developing world economies, it is becoming increasingly important to ensure the sustainability of businesses against social, economic and environmental negativities.

As a result of globalization and rapid developments in technology, competition between businesses is increasing day by day. In this environment, businesses that want to maintain their profitability have started to be more customer-oriented in their marketing activities. Today, when the number of conscious consumers is increasing, businesses want to attract the attention of their customers within the framework of social responsibility, sensitive to the ecological balance. The most important key to the competitive advantage that businesses aim for in terms of sustainability is to be able to correctly respond to problems such as how businesses can survive, how they can improve themselves, where, when, how, and what kind of products or services will be offered to consumers in a way that is sensitive to the ecological balance and social justice. In this study, these concerns and the increasing importance of sustainability constituted the main motivation for investigating the issue of sustainability in the fashion industry.

Sustainability in fashion encompasses a range of practices, from the use of environmentally friendly materials and ethical labor practices to reducing waste and carbon emissions. It also extends to promoting circular economy models, where products are designed with longevity in mind and repair, reuse and recycling are encouraged. As consumers become more aware of the environmental and social impact of their purchasing decisions, they are increasingly demanding greater transparency and accountability from brands. This change in consumer behavior presents both challenges and opportunities for fashion companies. In this context, sustainability is not only an ethical or operational concern, but also a strategic marketing tool. Another source of motivation for this study is the compilation of practices implemented in the fashion industry. Because brands that embrace sustainability can differentiate themselves in today's competitive market and develop loyalty among consumers who prioritize ethical and environmentally conscious products. With these motivations, this study explores the scope and application areas of the sustainable fashion industry within the framework of sustainable marketing through a literature review. In order to concretize the subject, sample practices from these areas are presented and recommendations are made for both consumers and manufacturers and marketing professionals operating in the fashion industry.

1. The Concept of Sustainability

The meaning that the concept of sustainability has gained today coincides with the second half of the 20th century. Rapidly developing technology in the world and its industrial reflections have created environmental impacts and the problem of diminishing renewable resources has emerged. Therefore, the first awareness of the global society and the threat of extinction of the continuity of natural resources led to the emergence of an environmentalist movement that gained strength in the 70s. In this context, the Stockholm Conference held in 1972 with the participation of 113 countries is seen as the first step taken at the international level to seek solutions to environmental and ecological problems that threaten the future of humanity. The concept of sustainable development, which had been widely discussed since the late 1970s, was officially introduced to the international agenda by the World Commission on Environment and Development, established by the United Nations in 1983. This idea was thoroughly elaborated in the 1987 report titled *Our Common Future*, also known as the Brundtland Report (Torunoğlu, 2023). The concrete definition of the idea of sustainability in the literature dates back to the

early 19th century (Bozlağan, 2005). During the 1970s and 1980s, marketing academics increasingly focused on environmental and ethical issues, leading to the emergence of new research areas examining how environmental concerns influence consumer behavior. Since the 1970s, both academics and consumers have shown growing interest in environmental issues and sustainable marketing within the field of marketing (Van Dam & Apeldoorn, 1996; Bianchi & Birtwistle, 2012).

Sustainability has a definition in almost every field. Perhaps the most important reason for the emergence of concepts such as sustainable production, sustainable design, sustainable living, sustainable development, sustainable packaging, sustainable distribution, sustainable consumption is the contamination of the world's resources and their gradual exhaustion. In view of the fact that concepts related to sustainability are now included as a regulatory principle in various corporate research and policy initiatives is partly due to the recognition of this reality. The concept of sustainability was first introduced in Europe in 1713 by the German forester and scientist Hans Carl von Carlowitz in his book *Sylvicultura Oeconomica* (Heinberg & Lerch, 2010).

The concept of sustainability is closely related to the science of economics. In economics, it is emphasized that individuals have unlimited needs while the world's resources are limited. For this reason, the emphasis on the best management of scarce resources reminds the goal of development in sustainability. On the other hand, when the relationship between economics and marketing discipline is taken into account, ensuring sustainability in marketing is an issue that should be given importance due to the criticism of the aim of marketing to encourage continuous consumption as a result of production (Cengiz, 2021). Sustainable marketing involves finding the most effective regulatory frameworks to manage marketing's role within the constraints of a limited ecological space. Its purpose is to satisfy consumer needs optimally by allocating environmental resources in the form of goods or services, while staying within externally imposed limits (Van Dam & Apeldoorn, 1996).

The definition of leaving a world to future generations with the most favorable economic and ecological and social conditions, in short, a livable world, actually explains sustainability to us. The fact that something is sustainable means that it maintains its current state and is able to renew itself day by day. Sustainability is the consumption of the natural environment and resources without ignoring that future generations will also use them. Namely, it is the just allocation of natural resources to meet the needs of both current and future generations (Şenocak & Bursalı, 2018).

The core idea of sustainability involves the concept of "being able to be maintained over time". This suggests that any society that is unsustainable will not be able to persist in the long run and will eventually cease to function. The term "sustainability" was first introduced in literature in 1972 in the report *Limits to Growth 2*, published by the "Club of Rome" (Colombo, 2001). When something is sustainable, it means that it maintains its current state and is able to renew itself day by day. The designation sustainability became widely adopted after 1987, when the Brundtland Report from the United Nations World Commission on Environment and Development expressed sustainable development as "development that satisfies the needs of the present generation without compromising the ability of future generations to meet their own needs" (Heinberg & Lerch, 2010). In other words, sustainability can also be explained as the fair distribution of natural resources between today's generation and the next. In this context, the aim of leaving a world that can be left to future generations with the most appropriate economic, ecological and social conditions is a step towards sustainability. Steps towards sustainability do not only mean changes in products and technologies. Sustainable development is a necessity for countries. It requires a radical overhaul not only of production technologies and styles, but also of the consumption patterns that drive them. While it is very important for businesses to design efficient industrial processes, smarter and cleaner technologies, greener and more ethical products, it is not enough. What is important at this point is the implementation of marketing strategies that will lead consumers to more sustainable consumption habits (Jackson, 2004). The main obstacle to the adoption of sustainable practices by governments, businesses and consumers is that it requires a radical change in the way individuals live and think (Peattie, 2012). While macro marketing promotes sustainable consumption as a way to achieve sustainable development, there is little agreement on how this can be accomplished (Bianchi & Birtwistle, 2012). For this reason, in the continuation of the study, sustainable marketing practices of brands that have achieved successful brand positioning in the fashion industry were examined through the integration of sustainable fashion and sustainable marketing strategies.

1.1. Sustainable Fashion and Sustainable Marketing

The concept of sustainability in marketing involves the creation, communication, and delivery of value to customers in a manner that maintains or improves both environmental and human resources (Martin & Schouten, 2014). According to Belz and Peattie (2009), it is the process of planning, organizing, executing, and managing marketing efforts and resources to satisfy consumer needs and desires, while also considering social and environmental factors and achieving business goals.

As a result of rapid population growth, rising global incomes, and improved living standards, the production and consumption of clothing have been steadily increasing in recent few ten years (Shirvanimoghaddam et al., 2020). Today, the steps taken on sustainability, which businesses attach importance to in their marketing practices, are developing day by day and new application areas related to sustainability are emerging in almost every sector. One of these is the fashion industry. Sustainability in the fashion sector is a very broad concept that includes the idea of end-of-life evaluation by considering the whole process from the production stage of the product to the usage stage. The fact that the products produced have more than one life cycle is seen as the best option among the alternatives, and it is aimed to design how they can be repurposed after their initial life round. Looking at it from an environmental angle, using the product as it is and designing a new product with minor changes or recycling it are among the best options (Niinimäki, 2013). From a circular economy point of view, for sustainability, the product should be durable, recyclable, repairable, in short, the performance of the product should be defined at the design stage before the product is produced. The circular economy offers an alternative to the traditional linear economy (which involves manufacturing, usage, and disposal), focusing on keeping resources in circulation for as long as possible. It aims to preserve the value of materials during their use and redesign them to produce new products (Shirvanimoghaddam, 2020). The choices made during the design phase impact every stage of a garment's life cycle, from the selection of raw materials to the dyeing and finishing processes, accessories, labeling, and waste utilization. For designers, designing products that do not appeal to consumers but are sustainable and fully recyclable will lag behind success and will not bring success (Koszewska, 2018). From this perspective, sustainable fashion must encompass the entire lifecycle, from production to consumption, considering all stages such as design, production, logistics, use, and disposal. This means that sustainable fashion should address environmental and social impacts at every stage of its lifecycle, aiming to minimize these effects.

The textile industry, one of the world's oldest and largest sectors, has a major impact on the economic development of both developed and developing countries. It is also a high employment industry worldwide, encompassing the production and sale of fashion, textiles and apparel. The fashion industry's production and consumption processes, which are extensive and resource-intensive on a global scale, have significant environmental consequences. The fashion industry has become one of the most environmentally detrimental industries today. The fast fashion model's assumption of infinite resources fuels environmental destruction. This industry is a major contributor to textile waste, both during production and consumer use. In the United States alone, in 2013, a staggering 12.83 million tons of clothing out of a total of 15.13 million tons were not reused (Lawless & Medvedev, 2016). This highlights the urgent need for sustainable practices and responsible consumption in the fashion industry. Iran and Schrader stated that in the USA, 2.5 million tons of textile waste in 1980 was 7.4 million tons in 1995 and 15.1 million tons in 2013 (2017). The fashion industry is known as a sector where the greatest impact on the environment is linked to primary water consumption and wastewater production (Paździor et al., 2017). The textile industry has seen a dramatic increase in production over the past two decades, doubling its output. Simultaneously, global textile consumption per capita has also doubled, rising from 7 kg to 13 kg annually. Over two-thirds of textiles are discarded, with only 15% being recycled (Shirvanimoghaddam, 2020). These figures call into question current practices worldwide and highlight the importance of solving this complex problem, which requires open collaboration between various industrial and marketing partners.

Sustainable fashion is a movement advocating for ecological and social justice in the fashion industry. It addresses not only the product but also the broader social, cultural, environmental, and economic systems related to fashion. Sustainable fashion aims to create a positive impact on ecosystems and communities. Sustainable fashion is part of a larger movement towards a more sustainable future, aiming to create a positive impact on ecosystems and communities through ethical and environmentally friendly practices. To realize this vision, strategies such as prioritizing local production, extending the lifespan of materials, emphasizing timeless designs, minimizing waste, and reducing the environmental footprint of production and consumption must be implemented. This trend also aims to raise awareness and encourage environmentally friendly consumption

(Saygın, 2023). Sustainable fashion is a fashion approach in which the rights of every link in the process, from the producer to the designer, from the consumer to the environment, are respected, a fair trade is dominant, envisages long-term use, prevents the waste of the environment and natural resources, and encourages quality shopping against unnecessary shopping (Niinimäki, 2013; Çetiner & Tunca, 2022). Therefore, sustainable fashion, a key player in the global fashion industry, is thought to have the potential to drive significant positive changes for both the environment and society.

The fashion industry's unsustainable practices have far-reaching consequences, negatively impacting society, the environment, and the economy. Eliminating or even preventing these negative impacts in the sector is possible with sustainable strategies (Fletcher, 2010). Sustainable fashion approach is not only about products. Sustainable fashion approach is a complex structure that includes social, cultural, financial and ecological systems in which fashion takes place. It is evident that sustainable practices in the fashion industry are both an opportunity and a responsibility for businesses. Therefore, instead of seeing the sustainability movement of the fashion industry as a limitation for production, it should be seen as a force that creates environmentally friendly products and develops innovative solutions (Williams et al., 2009). The fashion industry can pave the way to a sustainable future by prioritizing ethical sourcing, eco-friendly materials, and responsible production methods.

Therefore, this section delves into the sustainability strategies employed by various fashion brands.

1.2. Sustainability Strategies of Fashion Brands

Mavi is the first and only Turkish ready-to-wear brand to be recognized by the world's leading environmental disclosure platform, the Carbon Disclosure Project (CDP), by being included in its prestigious Global "A" List for Climate Change. Beyond its dominant position in the Turkish denim market, Mavi is among the top four largest brands in the ready-to-wear sector. With its All Blue collection, Mavi produces products that use less water in raw materials and production processes. Environmental audits assess water usage and related risks within the supply chain, promoting water reuse as a sustainable solution. Additionally, the company plans to establish its own solar power plant. To reduce the significant indirect emissions from purchased goods and services, the company has implemented a strategy to evaluate suppliers' greenhouse gas emissions through audits. At Mavi, waste is handled with a circular economy approach. Waste generated throughout the production process is repurposed to create sustainable products. Mavi works with suppliers that can meet the high standards set for supply chain management, and 86% of production takes place in Turkey. Mavi also supports Turkey's socioeconomic development by directing 80% of its total payments to local producers, thus contributing to economic sustainability. Mavi has designed a sustainable store concept called the "eco store" to reduce the environmental impact of its stores, particularly their carbon footprint. Compared to a standard Mavi store, an eco store demonstrates 25% lower energy consumption, 20% reduced water usage, and 30% less raw material utilization. To enhance energy efficiency, stores are equipped with more efficient LED lighting. The products of a special collection are produced from organic and recycled sustainable materials. The brand prioritizes quality, design, and product performance when selecting sustainable fabric blends. These products, crafted using sustainable methods, are entirely vegan and feature labels made from recycled paper (Mavi, 2023). By incorporating sustainable materials and ethical production practices, Mavi's special collections demonstrate a dedication to creating a more sustainable future for the fashion industry.

Beymen, one of Turkey's leading luxury retail brands, announced its sustainability roadmap to the public by saying "We Have a Promise for the World". Among its targets, it is claimed that all packaging of Beymen Group will be made of 100 percent sustainable certified materials by 2024, and that cellulosic materials will be ensured to comply with sustainability standards by preferring Forest Stewardship Council (FSC) certified products. It is committed to zero waste and zero emission by 2040 with water saving, cotton sustainability and waste management targets. It aims to increase the rate of female employment in line with the principle of equality. Beymen stores also aim to raise awareness among customers with sustainability talks (Capital, 2023).

Zara is a clothing retail brand owned by the Spanish textile manufacturer founded in 1963. As one of the Spanish fashion giants, the Zara brand stands out with its promise that all clothing will be "sustainable" by 2025 and its sustainable strategies, which aim for practices that utilize more efficient technologies that consume less energy by 2040 and support the use of clean energy throughout the value chain. To achieve this goal, Zara has introduced a pilot platform that enables customers to repair, resell, or donate their used clothing, thereby extending the lifespan of the brand's garments. Clothes collection boxes are located in stores to collect customers' unused clothes and give them a new life through NGOs (Non-Governmental Organizations). It is stated that 100% of the

electricity used in Zara's facilities such as offices, logistics centers, factories and stores is provided from renewable sources. Within the scope of the Green to Pack program, all packaging contents are redesigned and steps are taken to use recycled content in packaging production and to prolong the lifespan of packaging. One of the goals is to completely eliminate single-use plastics for customers and ensure that all packaging is collected and either recycled or reused within the supply chain. It also encourages the use of organic cotton and recyclable polyester in its products. The production process follows strict environmental standards, supporting the initiative to promote the production of man-made cellulose yarns, viscose and modal derived from specific wood pulps. The brand is also dedicated to protecting biodiversity, mitigating climate change, and reducing water and energy consumption (Zara, 2023). These efforts of the brand make a competitive contribution to meeting the demand of consumers for environmentally conscious products and are effective in the evolution of the sector towards a greener future.

H&M Group has been included in the Dow Jones Sustainability World Index for 11 consecutive years, with its score providing a spot on the list of global companies recognized as leaders in environmental, social, and governance (ESG) performance. The H&M Group is notable for its sustainability as a second-hand brand, where people sell their favorite pieces directly to other customers. In 2021, the brand launched a pilot program to recycle waste materials into new clothing and accessories. This initiative resulted in the recycling of an additional 500 tons of materials and the creation of recycled yarn for approximately 1.5 million new products. H&M established the Green Fashion Initiative to support its suppliers in switching from fossil fuels. Its goal is to reach net-zero greenhouse gas (GHG) emissions by 2040 and reduce GHG emissions by 56% by 2030. It has also managed to reduce relative water consumption in the supply chain, which is a significant achievement in terms of both environmental impact and resource efficiency. The in-store clothing collection program is available to customers worldwide, with practices such as reusing or recycling donated items into new products or materials. In 2022, H&M group customers contributed to the sustainable fashion movement by delivering 14,768 tons of textiles (H&M, 2023). In another strategy for sustainability in fashion, H&M has set out with the slogan "wash less, repair, recycle and repeat" and has become an important example of sustainable fashion marketing by establishing repair workshops in its department stores in Stockholm, Vienna, London and Paris where clothes can be repaired and renewed (Metlioğlu & Yakin, 2021). Reducing water usage, a key practice for the company, not only helps preserve a vital resource, but also aligns with increasing consumer demand for sustainable practices in the fashion industry. This reduction reflects a broader commitment to minimizing the ecological footprint of its production processes, which is increasingly important in a world where water scarcity is becoming a critical issue. These efforts highlight H&M's dedication to sustainability, showcasing that both companies and consumers play a crucial role in driving positive change in the fashion industry. These efforts highlight offering customers the opportunity to participate in garment recycling, repair, and sustainable practices, H&M empowers individuals to make environmentally conscious choices, reinforcing the growing movement towards responsible consumption and helping to reduce the overall environmental impact of the fashion industry.

Conclusions and Suggestions for Future Studies

Sustainability is an important concept today in the efficient use of resources for both producers and consumers. Therefore, taking important steps towards sustainability and being aware of its responsibility towards the environment and society should be one of the most fundamental duties of countries. The fashion industry attracts attention with its size and creates concern as it is one of the main industries that harm the environment. Although some measures have been taken to protect the environment in the fashion industry, how businesses can encourage consumers to buy sustainable fashion products and how consumers make purchasing decisions regarding sustainable fashion products is still a question that awaits an answer (Grazzini et al., 2021).

Unsustainable practices in the fashion industry have negative social, environmental and economic impacts. Eliminating or even preventing these negative impacts in the sector is possible with sustainable strategies. Sustainable fashion approach is not only about products. The sustainable fashion approach includes the social, cultural, financial and ecological systems in which fashion takes place. It is seen that the use of sustainable practices in the fashion industry is both an opportunity and a necessity for today's businesses to gain competitive advantage. For this reason, instead of seeing the sustainability movement as a force of production, the fashion industry should be seen as an opportunity that creates environmentally friendly products, develops innovative solutions, and contributes to leaving a livable world for future generations. In this direction, creating awareness among consumers about sustainability in the fashion industry will be an important marketing strategy.

Research and industry practices show that the concept of sustainable fashion is adopted and implemented by many conscious designers and brands. Ecological integrity and adapting to this change of unsustainable fashion systems is a necessity for businesses in the fashion industry in the competitive market. Therefore, it is thought that achieving sustainability in the world depends on the joint efforts and interest of government policies, the private sector, business stakeholders and consumers in a sustainable way, beyond being a necessity that stands out in the marketing strategies of brands.

In line with the conclusions we have drawn from this theoretical study, it is planned to understand consumer behavior on this issue by using quantitative research methods in the future. In this research, consumer-based brand equity for brands operating in the fashion industry can be considered as the dependent variable and sustainability strategies as the independent variable, and data on sustainability and the fashion industry can be obtained. It is thought that conducting a research on the perspectives of business managers will also contribute to the literature.

References

- Belz, F. M. & Peattie, K. (2009). *Sustainability marketing: A global perspective*. Chichester: Wiley.
- Bianchi, C. & Birtwistle, G. (2012). Consumer clothing disposal behaviour: A comparative study. *International Journal of Consumer Studies*, 36(3), 335-341.
- Bozlağan, R. (2005). The historical background of the idea of sustainable development. In Journal of Social Policy Conferences. *Journal of Social Policy Conferences*, No. 50, 1011-1028.
- Capital (2023, 09 July). *Beymen announced its sustainability roadmap*. <https://www.capital.com.tr/sirket-panosu/sirket-panosu-haberleri/beymen-surdurulebilirlik-yol-haritasini-acikladi>
- Cengiz, G. (2021). Sustainable fashion marketing practices on the axis of sustainable consumption. *Journal of Economic and Administrative Approaches*, 3(2), 131-144.
- Çetiner, M. & Tunca, M. Z. (2022). A literature review on sustainable fashion marketing. *Journal of Süleyman Demirel University Faculty of Economics and Administrative Sciences*, 27(2), 391-315.
- Colombo, U. (2001). The Club of Rome and sustainable development. *Futures*, 33(1), 7-11.
- Fletcher, K. (2010). Slow fashion: An invitation for systems change. *Fashion practice*, 2(2), 259-265.
- Grazzini, L., Acuti, D. & Aiello, G. (2021). Solving the puzzle of sustainable fashion consumption: The role of consumers' implicit attitudes and perceived warmth. *Journal of Cleaner Production*, 287, 125579
- Heinberg, R. & Lerch, D. (2010). What is sustainability. *The Post Carbon Reader*, 1-10.
- H&M (2023, 01 September). *H&M Group Annual and Sustainability Report 2022*. <https://hmgroup.com/wp-content/uploads/2023/03/HM-Group-Annual-and-Sustainability-Report-2022.pdf>
- Iran, S. & Schrader, U. (2017). Collaborative fashion consumption and its environmental effects. *Journal of Fashion Marketing and Management: An International Journal*, 21(4), 468-482.
- Jackson, T. (2004). Models of Mammon: a cross-disciplinary survey in pursuit of the sustainable consumer. *ESRC Sustainable Technologies Programme Working Paper*, 1.
- Koszevska, M. (2018). Circular economy-Challenges for the textile and clothing industry. *Autex Research Journal*, 18(4), 337-347.
- Lawless, E. & Medvedev, K. (2016). Assessment of sustainable design practices in the fashion industry: experiences of eight small sustainable design companies in the Northeastern and Southeastern United States. *International Journal of Fashion Design, Technology and Education*, 9(1), 41-50.
- Martin, D. & Schouten, J. (2014). *Sustainable marketing (New International Edition)*. Harlow: Pearson.
- Metlioğlu, H. H. & Yakın, V. (2021). Sustainability in textiles: Sustainability strategies of fast fashion brands. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18 (Special Issue on Management and Organisation), 1883-1908.
- Mavi (2023, 01 August). *2022 Annual/Sustainability Report*. [https://www.mavicompany.com/i/assets/documents/2023/MAVI%20FAALIYET%20RAPORU%202022\(1\).pdf](https://www.mavicompany.com/i/assets/documents/2023/MAVI%20FAALIYET%20RAPORU%202022(1).pdf)
- Paździor, K., Wrębiak, J., Klepacz-Smółka, A., Gmurek, M., Bilińska, L., Kos, L., Sójka-Ledakowicz, J. & Ledakowicz, S. (2017). Influence of ozonation and biodegradation on toxicity of industrial textile wastewater. *Journal of Environmental Management*, 195, 166-173.
- Paździor, K. W.-S. (2017). Influence of ozonation and biodegradation on toxicity of industrial textile wastewater. *Journal of Environmental Management*, 195, 166-173.
- Peattie, K. (2012). *Sustainable marketing: Marketing re-thought, re-mixed and re-tooled*. In M. Saren, P. Maclaran, C. Goulding, R. Elliott, A. Shankar and M. Caterall, *Critical marketing* (pp. 193-211). Oxford: United Kingdom.
- Saygın, S. (2023, 10 August). *4 Turkish Brands in Sustainable Fashion*. <https://www.girisimhaberleri.com/surdurulebilir-modada-4-turk-marka/>
- Shirvanimoghaddam, K., Motamed, B., Ramakrishna, S. & Naebe, M. (2020). Death by waste: Fashion and textile circular economy case. *Science of The Total Environment*, 718, 137317.

- Şenocak, B. & Bursalı, Y. (2018). Environmental sustainability awareness in businesses and the relationship between green business practices and business success. *Journal of Süleyman Demirel University Faculty of Economics and Administrative Sciences*, 23(1), 161-183.
- Torunoğlu, E. (2023, 08 August). *Tübitak, Preliminary Notes on Sustainable Development Paradigm*. https://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/vizyon2023/csk/EK-16.pdf
- Van Dam, Y. K. & Apeldoorn, P. A. (1996). Sustainable marketing. *Journal of Macromarketing*, 16(2), 45-56.
- Zara (2023, 05 August). *Inditex annual report 2022*. <https://www.zara.com/tr/tr/z-join-life-mkt1399.html>